

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Pars Secvnda. Excerptorum methodus, seu, quomodo excerptum sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

P A R S A L T E R A.
E X C E R P T O R V M M E T H O D V S.

S E V

Q V O M O D O E X C E R P E N D V M S I T.

C A P V T P R I M V M.

Ingressus ad sermonem de Excerptorum modo.

E V L O G I V S. En uvas, Faustine, perhiemem servatas: praludamus fami hac promulside. **F A V S T.** Quid hoc novi moris in tua domo? Alibi vindemiam secundis mensis inserunt inter beata. Hic ferculorum omnium anreaambulones sunt uvæ. **E V L O G.** Me-

motiâ mihi refectas uvæ ambulantis, quam mea mihi Excerpta, ni fallor, explicabunt. Sed prius accusatio, de more novo, amolienda. Hoc cino tibi peregrinum, aut novum videtur, in prandii caput apponi uvas? Medicorum placitis fit. Ajunt stomachum eo succo, præsertim si recentes sint uvæ, non malè initiari, cum ad acuetam appetentiam, tum ad alvum ducendam. **F A V S T.** Ut sese dant initia, non tam dapes hodie, quam eruditionem prandebimus. Pareamus ergo Medicis, & uvas præmittamus offæ. Bromius præcedat Cererem. Sed tu interim, quæso, quod de ambulante uvâ cæperas, exquirere. Prodigium luculentum, si uspiam uvæ ambulant. **E V L O G.** Qui sapit hæc gustatio? **F A V S T.** Puto Apianas esse, aded dulces sunt. **E V L O G.** Nec mea familia, nec aves id nesciunt: nam & illa, & illæ valde appetunt hoc genus vitis. Et quod sanè lepidum est, cum domesticos furtivæ vellicationis infimulo, culpam in aves regerunt, si aves loqui scirent, domesticorum gulam accuserent. Tu botrum hunc totum jugula; modò sapiat. Hospiti hæc victima debetur. Ceteri missus non obtineat te.

De ambulante uvâ, & legere me memini, & Excerpte. Heus puer porrige sis Adversaria illic, & Lemmata cum indicibus. Huc oculos, Faustine, & animum: cerne paginam Adversariorum centesimam quinquagesimam quartam. UVA AMBULANS majusculo characterè scriptum. Explicatio hæc est. Erinaceus erga suos catulos sollicitus paterfamilias, non patitur deesse illis pabulum, quod furto aut rapto colligit. In curam hanc intentus ingeniosè protinus furatur. Nam sub adultum Autumnum ad vitas perrepens uvarum baccas pedibus in terram decutit, quas, sese circumvolvens, spinis excipit, deinde in cavernam suam descendens illas catulis suis præbet decerpendas. Hoc nobis omnibus aliquando spectantibus & admirationem movit, & risum. Echinus verò sic acinus onustus speciem exhibuit uvæ ambulantis. Vin' & aliam explicationem?

Insigniorem uvam unus aliquis Macario Alexandri no detulit benevolentia argumentum. Macarius, qui seipsum odisse, & gulam sublingere jam didicerat, vicino suo, qui fractioris videbatur esse valetudinis, uvam obtulit. Ille humaniter gratias egit huic amoris officio, sed quia vicinum suum hoc edulio digniorem, quam se credidit, uvam retinere nefas censuit, & pertulit ad eum, qui proximus habitavit. Sed & iste obsequiosum

A hoc honoris ferculum alteri mittendum duxit. Et ille rursus ad alium, & alius iste iterum ad alium, & ita deinceps alter alterum sese potiore rarus, oblatum munus porro ambulare iussit. Sic uva per toguria plurimorum valde constantia ambulans ad primum rediit, dum ignorarent singuli, qui primus mittere cepisset. Macarius sibi, suisque gratulatus de tam nobili continentia atque amoris specimine, Deo gratias egit. Sed nec se quidem hanc ambulante uvam vel libere sustinuit, in qua tot alii, charitatem & temperantiam exercuissent. En, Faustine, ambulante uvam. Hæc etymologia ferculum, aut poculum, quod in mensâ obit, ambulans cibus, ambulans calix congruè vocatur. Hæc mea mihi suggerunt Adversaria. Adde aliud ex eisdem, paginâ centesimâ septuagesimâ.

Turcæ vinum non bibunt, præsertim cum habent vi-
spectatores. In abdito, cunctisque arbitris remotis le-
gem violare, non ducitur religioni, dummodò potator
suos sibi oculos & linguam fideles spondeat. Licet ergo
liquorem vitis ex lege non bibant, uvas tamen com-
dunt quovis tempore recentes. Sed eas sic servant. Do-
lioli fundum sinap. foliis sternunt, dein botros impo-
nunt; iterum miscunt folia, iterumque ramos, dum
doliolum impleatur. Ut autem quicquid hinc vel aëris,
vel vacui est excludatur, multam affundunt, & arculam
diligentissimè obturant. Hinc mediâ hieme uvas exi-
munt, velut à vite recentissimas. Liceat paucula de uvis
attexere ut Excerptotum utilitatem, vel hinc etiam
discas.

Affirmat Plinius in interiore Africa parte botryones
ac uvas nasci tam grandes, ut infantium puerorum ma-
gnitudinem exuperent. Nil supra fidem locutum autu-
mo. Nam divinæ paginæ auctoritas astruit, Palestinæ
botrum eâ mole fuisse, ut illum vix duo viri ex Ne-
chel-Escol ad Israël's populum in veste detulerint, ad
fertilitatem terræ testandam.

Nicolaus Christophorus Radzivil Princeps Polo-
nus, eques Hierosolymitanus, cum in Palestinam habe-
ret iter, Alexandriae uvas Rhodias non spectavit ran-
tium, sed & comedit. De harum magnitudine oculus
testis affirmat; acinos earum esse ad instar nostratium
prunorum, illarum verò longitudinem tres partes unæ
nostratis exæquare. Hic botrus unicuique non prandii pro-
ludium, sed cena sit aut prandium.

De uvis pensilibus quæ multo tempore asservari so-
lebant, ut mea mihi lemmata dicunt, mentionem facit
Aurelius Macrobius lib. 4. Saturnalium c. 20. Hiero-
nymus Mercurialis l. 4. Variarum sectionum c. 11. Isa-
cus Casaubonus in Athenæum. En gustulum ad pome-
ridianam dissertationem nostram de modo Excerpten-
di. Sed seponamus tantisper ista, dum fami dentes ex-
cusserimus. Dum calet cibus, sapiet.

C A P V T I I.

Leges pauculae ad Excerptum scriptæ.

E V L O G. Parentatum est, si non gula, saltem fami.
Ergo ad refect. Excerptum esse diximus. Nunc
porro

num non
bibit, cum
habet spe-
ctatores.
Eorum
methodus
uvas con-
servandi.
Plin. lib. 4.
Natur. hist.
cap. 1.
Num. c. 11.
v. 24. & 25.
Radzivil.
in suo Ho-
doporo,
ep. 3. mibi
pag. 191.
Magnitu-
do uvarum
Rhodiæ.

Leges ad potè dicamus, quomodo sit excerptum. Leges ad A
 Excerptum methodum præmitto.

- Excipere,
 1. MATVRE.
 2. CVM IVDICIO.
 3. ASSIDVE.
 4. SELECTA & NOTATV DIGNA.
 5. EXCERPTA subsecivis horulis RELEGE.
 6. EDISCE quædam, non tantum EXSCRIBE.
 7. FINEM studiorum ATTENDE.

Singula hæc paucis explicio, & quid hæc leges sibi velint, summam ac breviter instillo.

1. Excerptum maturum

1. EXCERPTUM MATVRE. Si fieri potest, à puero, & ab annis vegetioribus in hanc curam tota mente incumbe. Tardè namque copiosior erit supellex, quantum studium huius industria fuerit diuturnius. Ut illis, qui ad fiduciam designantur, jam in ipsis cunis datur plectrum, & laqueata citharæ nondum omnino soluta compages, ut infantibus ipsa lux non sit antiquior, quam paternæ artis rudimentum: ita conducit hoc studiorum genus quam maturius inchoare. Nil tamen obstat quin senex & grandævus hoc artis compendium ordiatur. Præstat lenius, quam numquam incepisse.

2. Cum iudicio.

2. CVM IVDICIO. Hic Rhodius, sic saltus, hic omnis Excerptorum cardo vertitur. Quid transeas, quid Excerptas, è quibus auctoribus, quo titulo præfixo, quo lemmate adscripto, quâ classe quidvis recipias, noveris. Iudicium huic rei aptum hic commonere, non autem dare possumus. Absit iudicium, & labor ceteroqui utilissimus non multum commodabit: iudicio res fiat, & laborem fructus non leviter superabit. Vitii est omnia & obvia quævis excerptere; sed longè majoris est vitii nihil excerptere. Malim te in illam, quam istam culpam incidere. Hic ergo sæpius monendum sumus: Quod facis, fat cum iudicio.

3. Assidue.

3. ASSIDVE. Nec tantum lecta, sed etiam audita, quandoque etiam visa, in Notis referenda. Dicere solebat natu major Plinius: Nullum esse librum tam malum, ut non aliqua ex parte prodesset. Stylus itaque numquam è manibus dimitendus, & scribendi assiduitate, quod initio difficile videbatur, in naturam mitiorem cogendum: veluti feras cernimus sæpius manu plausas saltus & memora deducere. Quanto constantior fuerit hæc studendi sedulitas, tanto major erit excerptendi agilitas. Omni ergo lectioni miscetur enotatio. Nec ullum censuerim legendum librum, quin simul etiam excerptum.

4. Selecta & notatu digna.

4. SELECTA & NOTATV DIGNA. Nec enim omnia, ut dixi, in Notis trahenda. Quod obvium, quotidianum, protritum, millies decantatum est, sine damno transiri potest. Quamvis non raro in communissimis hallucinemur: nam licet ea sciamus, auctorem tamen, & librum, librique caput, aliæque rei attributa ignoramus. Ideo multa non quasi nota & invulgata spernenda, sæpe nec communissima negligenda sunt. Illos, qui hac in re nimii, & obvium quidvis in Excerpta rapiunt, perstringens Gellius: *Greci maxime, inquit, multa & varia lectitantes, in quascumque res inciderent, albâ, ut dicitur, lineâ, sine curâ discriminis, solam copiam scitanti convertebant.* Ergo selige, & excerpte.

5. Excerpta horulis subsecivis relege.

5. EXCERPTA horulis subsecivis RELEGE. Ad sequentem lex ista spectat. Sic enim memoria firmatur, quando non solum exscribimus, sed exscripta, cum oportunitate, relegimus. Sic plerumque omnia & voluptati erunt legere, & cultui legisse, & usui meminisse. Incredibile dictu est, quantum mixtura hæc lectionis, memorie, scriptio ad omnem studiorum facultatem conferat. Qui nullas hoc genus vigilias vigilarunt, vix unquam eruditionis medioeritatem superarunt. Vigiliis hic opus est, non militatibus & rigidis, sed Socraticis & teinini non facilibus.

6. EDISCE quædam, non tantum EXSCRIBE & RELEGE, idque memoria colenda, quæ augetur, cum frequentius exercetur. Idcirco illustriora non tantum scribenda, & Notis inferenda, sed insuper etiam edificanda iudicio. Non enim cum Excerptum dico, excitationem memoria negligendam censeo. Alterum ab altero juvetur. Memoria opitulentur Excerpta, his illa suppeditat adjumentum. Hinc ista in familiariti usui, colloquiis cruditis, scribendis literis, disputationibus privatis & publicis dextrè misceri possunt, quò altius memoria inhaereant.

7. FINEM studiorum ATTENDE. Cum hoc Excerpta sunt commetenda. Nam aliter Philologus excerptim aliter Orator, aut Concionator, aut Jurisconsultus, aut Astronomus, aliter Medicus, aut Theologus. Ad sua quisque studia hæc annotandi operam attemperet, quod brevi uberius dicemus.

CAPVT III.

Tres Excerptorum classes faciendâ, suis cuique assignandus Index.

Hic Faustine, seridè velim animum advertas. Id jam docendum, quod principio maxime visus es excerptere. Modus excerptendi nunc tradendus est. Tres assignandas classes, & suum cuique Indicem assignandum. Quidquid enim notatu dignum videtur, aut in LEMMATA, aut in ADVERSARIA, aut in HISTORICA Excerptum. Singulas classes sub aspectu dabo. Nunc eas breviter, ne peregrinæ videantur voces, explicio.

I. Classis, LEMMATA. Sic appello. Huc spectat, & in hanc classem referendum, quidquid historia non est, & fuscè non exferibitur, sed annotatur tantum auctor, liber, caput, vel paragraphus, pagina, &c. Additis subinde vocalis seu clausulis: *Hic breviter, iste fuscè, ille optime.* Huc præcipue spectant virtutes, vitia, omniaque alia, est.

quæ in sermonem familiarem adduci solent. Exempli gratiâ: Cælum, Sidera, Meteora; item Beatitudo, Cælestes, Elementa, Animantes, Volucres; Quadrupes, Pisces, Arbores, Montes, Metalla, Bombardæ, Horologia, Campanæ, Musica, Coronæ, &c. Infinita talia, quæ disceptationi hominum subijciuntur. Sed speciem Lemmatum sub oculos ponam singulari capite.

II. Classis, ADVERSARIA. Hoc illis do nomen. Huc spectat & in hanc classem enotandum, quidquid historia non est, sed tamen (nota discrimen à priore) paullo fuscè exferibitur. Additis pari modo, auctore, libro, capite, pagina, &c. In hanc classem potissimum referuntur Ritus prisca, Epitaphia, Descriptiones insigniores, Sententiæ, vel Dicta uberius explicata, Rara, Admiranda, Nova, Vetera. Si tamen hæc, ut dixi, non sint historia, & plusculis verbis excerptantur. Exempla horum infra dabimus, ut nemo sit, qui ea non facili negotio capiat.

III. Classis, HISTORICA. Sic classem tertiam vocemus. Huc spectat, & in hac classe collocandum, quidquid historia est, vel (ut pueri loquuntur) exemplum, sive id fuscè exferibatur, sive non: notatis pariter auctore, libro, capite; diligentiores etiam paginam obsecrant. Tribus his classibus triplex accommodandus est index in libro chartaceo, sed separato, ut docebitur.

Hæc classes ita constitutæ sunt, ut quidquid in lectione occurrit excerptum, notatu dignum, in unam illarum possit excerpti. Quidquid enim historicum est, ad HISTORICA: quidquid historicum non est, sed vel ritus prisca, vel simile quid, & cum explicatione aliqua videtur inscribendum, ad ADVERSARIA spectat. Quidquid aut historicum non est, sed verum, vel res aliqua quæcumque, de qua possit institui sermo, ad LEMMATA pertinet; si quidem auctor tantum sic

fit notandus, qui ejus rei mentionem faciat. Res erit clarissima, ubi non auribus tantum, sed & oculis loquimur. Hac autem enotandi methodo, vel centum, vel sexcentos auctores diversorum idiomatum die uno legere possum ordine profus imperturbato. Nam in dictis tribus his classibus nihil attendendum ad ordinem: quo res loco venerit, eo recipiatur; in solo indice ordinata series Alphabeti observanda. Nec opus magnis chartarum voluminibus, modò unicus liber chartaceus triplici destinetur Indici. Ceterarum trium classium quævis à quaternione duplicato faciet initium. Cum duplicatus hic quaternio fuerit impletus Notis, alius atque alius ei addendus. Nunc singulas classes istas oculis exhibeo; idque practicè profus & mechanicè (da veniam fuliginosis vocalis) aliter certè hæc talia non capiuntur.

CAPUT IV.

LEMMATA quæ ratione sunt faciendâ.

VT promissis stem, Faustine, institutionem planè practicam, atque mechanicam accipe. Duo sunt quaterniones chartæ, complicati in quarto (ut bibliopolarum officinæ loquuntur) sibi inter inserti, habeantque latiores paulò margines; his præfige titulum, **HEMATA**. En tantillæ molis est Excerptis initium dare. Si duos tantummodò quaterniones habeas, sat chartarum, sat libri est. Ubi duos quaterniones illos impleveris, alios illis atque alios appone, prout multum exceperis. Ita hæc res in infinitum potest crescere sine ullo chartæ dispendio. De indicibus infra singillatim agemus. Habemus chartam rei destinatae idoneam; præfixa frons est, **LEMMATA**. Jam inscribendi modum, & ipsa **LEMMATA**, seu titulos Lemmatum, nullâ ordinis ratione habitâ subjungo. Exempli gratiâ.

LACRYMÆ, & quidquid ad illas. De his Cæsar Baronius tom. 2. an. 253. numero 80. & an. 254. nu. 55. Thamuz idoli concavi oculi infusum plumbum, & accensus intus ignis, ut idolum flere videretur. Hieronymus Pradus tomo I. in Ezech. cap. 8. sine omnino. B. Genovefa quoties cælum suspiciebat, flebat. Zacharias Lippeloo tom. I. die 3. Jan. De Annibalis tisa inter flentes, Livius lib. 30. fine. De lacrymis Chrysofostomus hom. 1. in Epiphani. Domini. Pererius tom. 4. in cap. 37. Genes. vers. 33. Psalm. 118. vers. 136. Vide Commentatores Bellarminum, Lorium, alios. Eleganter dictum: Nimum risus pretium est, si cum probitatis impendio constat. Cumis in arce Apollinem triduo lacrymasse duo ædifici Romæ nuntiavit. Livius lib. 43. Perseus pro concione dicturus lacrymis impeditur. Livius l. 44. fine, & l. 45. initio. Sortis humanæ memor lacrymat Æmilius. Juliana virgo Martyr potest lacrymis extinguit, Lippeloo die 16. Feb. De lacrymis Athanasie idem 26. Feb. Ericius calidis aquis necatur; ita dæmon lacrymis. De lacrymis Bellarmin. lib. 2. de Penitentia c. 11. De divinæ Matris lacrymis juxta crucem stantis, Delirius in Opere Mariano, factâ lectione 4. propius finem, ubi de pulchritudine Christi. Soror in sororis funere sanguineas lacrymas fudit, idem Delirius Polemicâ 2. Marcellus expugnatis Siraculis fleuit. Valerius Max. l. 5. c. 1. Jul. Cæsar illacrymavit capiti Pompeii hostis capitalissimi, ibidem. Lacrymæ legati ad Deum; Lacrymæ, oratio sunt efficacissima, Maldonatus in c. 2. Joan. v. 13. De Xerxis lacrymis, speccato exercitu, Valerius lib. 9. c. 13. Alexander Macedo illacrymat funeri conjugis Darii, Curtius lib. 4. post med. Darius etiam velato capite diu plorat. Lacrymæ viduarum ex oculis in cælum subsiliunt, Ecclesiastici cap. 35. v. 17. ad v. 20. illustris locus. Regius puer fleuit quòd mensulam in quâ Darius comedisset, Alexandri pedibus subiceret. Curt. lib. 5. Alexandro Magno occurrunt quatuor millia Græ-

corum, quorum alii pedibus, alii manibus, auribusque muti, frontibus inusti lacrymas lacrymando provocant. Curtius lib. 5. Crocodili lacrymæ, quales apud Darium Nabarzanis & Bessi. Curtius lib. 5. propè finem. Ubi simulatissimis lacrymis rex etiam illacrymavit. Alexander obortus lacrymis queritur de milibus in partem redire cupientibus. Idem lib. 6. initio. Exercitus omnis lacrymatur. l. eodem med. & l. 9. post init. Alexander super Clyti à se intercepti corpore acerbe plorat, Idem lib. 8. initio. Cum Perdiccas diademâ vestemque Alexandri cum armis & annulo sibi tradito in sellâ regiâ posuisset, illorum aspectu omnibus obortæ lacrymæ integraverunt luctum. Curtius lib. 10. *Observa, Faustine, non tantum lectum à me Curtium, sed etiam excerptum. Illud etiam nota, nil horum de lacrymis in indice Curtiano positum. Inunc, & indicibus fide, quos actò laudasti. Sed perge.*

De risu Sardorum misto lacrymâ, Pacatus in Panegyri ad Theodosium. De lacrymis Christi, Maldonatus & Alvarez tom. 1. de virtâ Spirit. Hieronymus Natalis die Palmarum. Francisc. Borgia in opusculis. Alii. De lacrymis copiosè & bene Alphonsus de Horosco, in Horto sacro, c. 21. c. 22. c. 23. c. 26. Azor. tomo 1. l. 3. cap. 14. Cæsar Sylvius Commentarij in 12. tabular. leges, cap. 24. Homo cum primùm plorat, vigilat; cum primùm in cunis ridet, dormit. Cardanus l. 8. de Rerum varietate cap. 43. propius finem. De singulari dono lacrymarum in viro Religioso. Joan. Nider. l. 4. de Formicis, cap. ult. Brasilienses carorum adventum, circumdatis collo brachiis, appresso ad pectus capite, cum effusâ comploratione, altiusque suspiriis primùm excipiunt, viz laborem & incommoda commiserantes: momento dein siccant oculos; habentque lacrymas in potestate. Maffei lib. 1. histor. Ind. De virgine per lacrymas curata, Bredembach. l. 4. Collat. laerar. c. 7. De primis lacrymis infantis, Guevarra *zettinger*. De lacrymis & illarum origine, Guevarra l. 1. epist. materteram super catelli funere consolans. Narses qui Galliam subegit, Germanos vicit, numquam pugnavit, quin priorè proximâ nocte fleverit. Ibid. Non absurdè dixit Regina Ehiquti mater: Dignum est ut fleant sicut femina, quia non pugnaverunt sicut viri. Guevarra lib. 2. epist. Ubi de regno Granatenâ. De lacrymarum & fletus utilitate, l. 3. epist. Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex, cum ei libri sacri, quorum magno desiderio tenebatur, literis aureis descripti portigerentur, ingenti lætitiâ velut ebrius illacrymavit ubertim. De la Cerdâ in lib. 1. Virgilio, Versum, Constitit & lacrymans, &c. Alexander Aphrôdis. Problem. l. 1. c. 32. Lacrymas Orphei, & quæ similis notæ sunt, etianleo. De piis lacrymis Messret serm. 1. Dominic. 1. post Epiphani. & feriâ 6. post Domin. Oculi, & feriâ 4. post Dom. Lætare. De tyranno qui primò sermones, dein nutus, tandem & lacrymas verabat, Philipp. Bosquier. in Arâ Cæli Conc. 23. c. 1. Imago Crucifixi per aliquot dies visa flere. Henricus Spondanus anno 888. n. 5. Ramirus rex sub vitæ finem cum lacrymis clamavit: Nudus egressus sum, &c. Spondanus anno 950. Ortho III. Imperator palam lætus erat, sed ob monita Beati Heriberti occultè ingemiscebat & flebat. Spondanus anno 1071. num. 7. *Hunc compendii causâ nomino, qui Cæsaem Baronium traxit in compendium. Sed ulterius paululatim.* Hipponensis Virgo, cum se oleo perunxisset, cui pro illâ orans presbyter instillaverat lacrymas suas, mox à dæmonio sanata est. August. tom. 5. l. 22. de Civit. c. 18. mihi pag. 298.

Pachomius nocte rotâ sudans & lacrymans oravit, ut manè rivuli cernerentur in pavimento. Heribert. Rosweyds lib. 1. in illo cap. 15. plura c. 38. & 52. Quidam per annum integrum seipsum dessevit. Sebast. Baradius tom. 1. lib. 10. c. 17. De lacrymis in oratione, Dux spiritualis Ludovici de Ponte part. 1. tract. 1. c. 17. maximè

maximè pag. 288. Mirificum ac singulare lacrymarum donum habuit Dominica; Rosveid. pag. 850. col. 2. De Juliani Sabæ lacrymis in fontem versis, idem p. 796. col. 2. De lacrymis bene Malvenda in speculo Principum l. 1. c. 2. Dieta salutis Bonaventuræ. Lacrymæ certorum in pharimacopoliis servantur. De lacrymis Petraldis in Summâ virtutum, &c. tom. 1. ubi de beatitudine luctus. De his multa optimè Didacus Vega in Plalmos Pœnitent. & in Concionibus de Quadragesimâ. De his Bosquier part. 4. Academiæ, conc. 16. pag. 309. & seqq. usque ad pag. 317. Plus nos ridere, quàm flere, idem in Jentaculis sobriis, conc. 8. initio, & conc. 15. c. 2. pag. 509. & conc. 16. c. 1. pag. 637. & seqq. De lacrymis fictis non sponte cadentibus, sed extrusis vi, Sanctius in l. 2. Regum c. 11. pag. 686. fine. Alexander Macedo cùm sibi multa de matre scripsisset Antipater: Ignorat Antipater, inquit rex, unicam matris lacrymam multarum calumniarum epistolas deleturam. Plur. in Alexandro. Divinæ paginæ fontes patent omnibus. Nihil sibi, quò infinitus, si sermonem omnem de lacrymis huc traham. Illud in Bibliis illustre: Flens David, & universus populus cum eo plorans ascendit in collem olivarum, 2. Reg. c. 15. & l. 1. Reg. c. 30. David & populus planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ.

Huc spectant juges D. Petri lacrymæ ob negatum Christum: de quibus Bosquier in Notis de Passione Dom. conc. 28. cap. 3. Huc lacrymæ Magdalena, cujus oculi velut geminæ fornaces incendiorum ordinem mutavere: nam qui erant amoris lumina, cupidinis tela & fulmina, facti sunt lacrymarum flumina. Sic illa tota in fletus versa, per oculorum stillicidia guttatim defluebat, unâ & Dominicos pedes abluens, & suas sordes. Huc versiculi:

Consule tunc oculos, lacrymis albere fuis;

Hunc habes ad sordes, felix Metanæa canam.

Huc & alii referendi lacrymarum dono divites: Qualis beata Monica, & filius Augustinus. Arsenius ob copiam lacrymarum semper ad nianum habebat linteum, quo eas extergeret. De his & Pambonis lacrymis, Rosveid. l. 3. pag. 524. B. Adelhardus bis quotidie magno pietatis sensu flevit. Catharina Senensis triduo lacrymis flebat. Gertrudis noctes dièque lacrymis & precibus sociabat. B. Domnolus uti mensam numquam sine mendicis, ita aram numquam sine lacrymis accessit. Piis lacrymis plurimum indulserunt Hieronimus, Hieronymus, Franciscus, Dominicus, Ignatius, Anthelmus, Philibertus, Philippus Nerius, viri sanctissimi: Lupus, Thomas, Stephanus etiam Episcopi. Macarius dono lacrymarum potens, sudario, quo eas abstergerat, leprosum sanavit. Eleutherius mortuum ad vitam lacrymis revocavit. Clara virgini continuos lacrymarum fluxus cœcitatatis metu diabolus dissuadere nixus est. Hedvigis princeps Poloniæ caeleste epulum numquam sine copiosis lacrymis accessit. B. Terefa his pluvij crebro rigabatur. De his part. 1. operum Terefa, pag. 114. & 116. & 190. Parte 2. operum Terefa, pag. 107. & 261. Bruno Archiepiscopus assiduis pœne rivulis maderat. Engelbertus pariter Archiepiscopus exomologesin obibat lacrymis infusus. Sanctus Anno concionaturus magnam vim lacrymarum profudit, & alios etiam ad has commovit. Sanctus Nonnus Pelagiæ vanissimam diligentiam lacrymis deploravit. De his & aliis innumeris Laurentius Surius, Zacharias Lippeloo, Franciscus Haræus.

De lacrymis, Faustine, copiosiora paullulum Excerpta proposui: nam lacrymæ, principium & finis sunt humanæ vitæ. Hæc autem obiter & aliud agendo, atque, ut vides, ordine neglecto, dum alia quaerem, de lacrymis jam olim excerptis, quæ in indicibus, sat scio, non reperies. Ne verò fastidium tibi parerem, multa præterii, lacrymis alioqui accedenda. Sed Lemmatum exempla subjicio breviora.

A RESURRECTIO. De hac Tertullianus libro singulari. Ambrosius tomo 4. Ribera de Templo. Delcius in Opere Mariano, de Resurrect. Christi lect. 13. De Resurrect. Carnis lect. 38. Viegas in Apocalypsin. Maldonatus in Joannem pluribus. Multa Azor. tomo 2. Instit. moral. De Paschate, Bellarm. tomo 1. l. 3. De Cultu Sanctorum cap. 12. De Resurrect. eleganter Minucius Felix in suo Octavio propius finem. Universalis Resurrectio miraculum, maximum, Bellar. De Ascensione mentis in Deum gradu 11. c. 3. Platonici aiebant post 36. millia annorum renascituros omnes denuo, deinde que mortuorum, atque hoc iterum iterumque futurum. De Resurrect. Sanchez lib. 8. de Regno Dei c. 3. Suarez tom. 2. in partem 3. D. Thomæ, disput. 44. & seqq. copiose, &c.

Observa, Faustine, ad Lemmata rectius faciendâ, & Ad Lemmata rectius faciendâ, meliorem auctorum notitiam, voculas illas subinde inferendas: *Hic breviter, ille copiose, iste eleganter, hic optime* hæc annotatiuncula eò etiam conducunt, ut inter Auctores possit instituire selectum, & cum tempore non suppetit inspiciendi omnes, omnium optimos, aut ceteris meliores consulas. Nec obstat, quin etiam sententiæ, aut alia ejusmodi ad Lemmata trahantur, idque in eam cassem, quæ res ipsi cognatas continet. Uti in proximo lemmate mentionem fecimus Platoniorum, quorum ridicula assertio ad Resurrectionem pertinet. Idem fecimus in lemmate de lacrymis, frequentius. Sed alia atque alia lemmatum exempla subjungo, quò res melius capiatur.

I NIMICORUM AMOR. De hoc Lofinus multa in c. 7. Actor. v. 80. Azor. tomo 2. Moral. instituit. lib. 12. Busæ Panarium. Bosquier conc. 39. Monomachia. Didacus Stella l. 3. de Mundi vanitatibus, cap. 9. & seqq. usque ad cap. 14. Viexmontius de Pœnit. part. 3. per 4. capp. Inimicos amandos esse, optimè docet octo rationibus Messier, feriâ 6. post Cineres serm. 2. Guervara lib. 1. ppist. 1. Diogenes aiebat, opus esse homini aut fidis amicis, aut acerbis inimicis. Quàm utiles sint inimici, & quomodo iis beneficiendum, Veridicus Christianus c. 58. 59. 62. 63. 64. De his jucundiora quadam Guicciardini Horæ Relaxat. p. 211. 222. 310. 448. Urbes non ab amicis didicerunt alta mœnia extruere, longas naves facere, &c. Suidas verbo Εχθροίς, mihi pag. 361. Cum inimicis edere, asserti reconciliationem. Ubi & hoc, Εχθροίς ἀδω εἶς δὲ εἶς. Porta celi, injuriarum perpeffio: Rosveid. pag. 659. Optimè Ludovicus de Ponte, tomo 3. de Perfect. tract. 1. c. 6. Plurima copiosissimè Hieron. Baptista de la Nuzza, parte postea tract. 4. & seqq. Cur inimicis ignoscendum, rationes 17. adfert Taulerus in Institution. c. 31. pag. 61. De his singularia quadam Carbonis Vir justus, cap. 47. p. 127. Barth. de Scobar, de vitâ Joseph, serm. 4. Cornelius à Lapide in cap. 12. epist. ad Rom. pag. 188. Thomas Morus aiebat: Ethnici & ingrati beneficia pulveri, si quid mali patiuntur, marmori inscribunt: Christiani est injurias pulveri, beneficia marmori insculpere. Ludov. Carbo in Theologiâ Pract. l. 3. cap. 9. 10. 11. 12. & 19. Alphonfus Avila tom. 1. conc. p. 145. & tom. 2. pag. 93. & 123. Bellarm. de septem verbis Domini c. 3. & 4. Pantheologia Raynerii tom. 1. pag. 644. Cælius Rhodig. l. 8. Antiq. lect. c. 17. Valer. Max. l. 7. cap. 2. Olim urbium medio templum Charitum situm, ut inter cives esset mutua benevolentia. Amicitias decet esse immortales, inimicitias mortales. Pulchrè Aug. tom. 8. in pl. 58. pag. 213. & 214. & in pl. 93. pag. 429. & 430. Idem August. tom. 10. p. 334. & 335. Cassian. collat. 16. c. 24. Chryf. tom. 5. hom. 71. ad pop. pag. 375. Bosquier parte 4. Academiæ, pag. 358. & 387. & parte 5. Academiæ, pag. 289. Mori à persequente, martyrium in aperto opere est, ferre verò contumelias, & odientem diligere, martyrium est in occultâ cogitatione. Greg. hom. de

de Martyr. Disce diligere inimicum, si vis cavere inimicum. August. in psal. 100.

Omitto alios plurimos. Hos ordine confuso, sed eo notavi, quo dabat lectio. Non nego his lemmatibus missas subinde historiolas, quæ aliqui spectarent ad HISTORICAM. Sed hic non anxie agendum, modò excerptamus. Nec obstat quin idem aliquid in plures classes excerptatur, tantò enim firmius hærebit, & quæsitum certius occurret. FAVST. Sed ego auctores, quos nominasti, nec legi, nec forsàn lecturus sum. EVLOG. Non referretuos tibi habeas, & exiis, quod tibi videtur, enota. Addamus unum alterumve lemma profanius prioribus.

CHOREÆ & SALTATIO. De his Lorinus in cap. 7. Actor. v. 41. Casaubonus in l. i. Athenæi. Scaliger in sua Poeticâ. Lucianus in suis dialogis, tom. 4. fuse. Dio, Chrysostomus. Macrobius l. 3. c. 14. Petrus Nannius l. 4. Miscellan. c. 22. Cælius l. 5. Antiquar. lect. cap. 3. & 4. Martinus de Rosâ l. 3. Rerum singularium c. 16. Petrarca l. i. de Fortuna utriusque Remed. c. 24. Bursarius in suo Panario. Rex Alphonsus dicere solebat: Saltatorem & stultum eo tantùm distingui, quòd ille totâ vitâ; iste, dum saltaret, stultesceret. Guevarra l. 2. epist. pag. 73. & l. 3. pag. 69. usque ad pag. 80. Verus dictum: Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumferentia omnes angeli ejus. Messier. Domin. Quinquagesimâ ferm. 2. ubi saltus, ibi diabolus. Cornelius à Lapide in c. 15. Exodi, pag. 436. E SS. Patribus videntur. Ambrosius l. 3. de Virginibus, post initium. Chrysost. tom. 1. inc. 30. Genesios, hoim. 46. pag. 375. Idem tom. 2. pag. 281. & 363. & 364. tom. 5. pag. 660.

BACCHANALIA & EORVM ORIGO. De his Barthol. de Scobar, tom. de Quadragel. circa finem tomi, pag. 826. Quo spectaculo Bacchanalia sunt impedita, Historia Societatis Jesu tom. 1. l. 12. nu. 52. Contra Larvatos Petrus Chrysologus ferm. 155. pag. 387. De Lupercalibus Romanis, quæ Bacchanalibus nostris non absumilia, Alexander Neapolit. Rosinus, alii. De Bacchanal. Delirius in opere Mariano lect. 4. de Passione Dom. Polydorus Virgil. l. 3. c. 17. Idem de personatis & larvatis l. 5. c. 2. Clarus Sylvius commentario in 12. Tab. leges c. 17. & alibi. Aphthonius in suis progymnasim. Simon Majolus part. 2. Canicular. ubi de corporis voluptatibus. Idem de larvatis Comitibus miserè utulatis Colloq. 5. & 6. ubi Hilaria vocat. Quâ ratione Turcæ suam Quadragesimam ordiantur, Dux Polonus Radzivil in suo Hodepoticò, epist. 3. pag. 188. De Bacchanalibus Bosquier. Tab. 1. Naufragii. Philostratus in Apollonio l. 4. c. 7. & c. & c.

Si alicubi, Faustine, minùs accuratè librum, caput, paginam numeravi, da veniam, subinde bonus dormitat Homerus. Ante annos triginta & plures cum initium darem Excerptis, nonnumquam leviori brachio hoc negotium curavi. Pœnitet oscitantæ. Quòd si numeri à me notati cum libro non consentiant, scito, me fide optimâ egisse. Sed quia editiones diversæ numeris multùm variant, hinc paginæ non concordant. Sed antequam ad indicem Lemmarum procedam, pauca velim observes.

1. Hos titulos seu Lemmata *Lacrymæ, Resurrectio, Chorea*, &c. non studio, nec ordine collixi, sed ea mihi auctores suggererunt, quos legi. His nova quoties addo, cum scriptores alia atque alia subministrant. Quâ quidem ratione in infinitum augeri possunt.

2. In ipso margine, ut cernis, titulum seu lemma grandiore paullùm caractere scribo, seu vox una sit, seu plures. Cetera omnia post marginem.

3. Spatium inter lemma & lemma plerumque duorum aut trium digitorum relinquo: eo spatio impleto, titulum eundem, idemque lemma, si redierit, ibi colloco, ubi post ultimum lemma, spatium reperio. In solo

Tom. II.

A indice diversarum ac plurium paginarum numeros appono. Dixi hæc talia ægrè capi, nisi pragmaticè subjiciantur sub aspectum. Et en chorandi formam oculis sisto in hac chartâ, & unum tantummodò alterumve auctorem laudo, relictis spatiis ad alios adjungendos. Exempli gratiâ.

JUDICIUM EXTREMUM. De hoc Gabriel Inchinus de 4. Novissimis, parte 2. De hoc eodem innumeros notavi, quos hic omitto.

AVLÆ, AVLICI, MORES, MISERIE. De aulâ Pontificiâ Scioppius in suo Hypobolimo pag. 274. De aulâ Cæsareâ Bulengerus fuse ac bene 2. de Imperatore Rom. Aulicis præcepta dat Joan. à Chobier in Auctario Aphorismorum politic. 3. cap. 32. à pag. 339. usque ad pag. 368. Non addo plures, ne minùs servem, quod promisi.

JUDICIUM FEMERARIUM. De hoc Dux peccatorum Granatæ l. 2. c. 11. Amuffis de Rectâ intentione l. 2. c. 7. Quomodo hoc ferendum sit, Scribanii Politica p. 436. Consultò non plures nomino.

JUDICIUM PARTICVLARE. Qui de eo librum scripserit, neminem scio, qui spatium illius mentionem faciant, plures. Petrus Thyraus de eo disseruit, prout in scholis Theologorum mos est. Tu vide Tribunal Christi editum Monachii anno 1632. Latine & Germanicè.

AMEN. De hac voce profectò plurimi; nomino unum alterumve: Toletus in c. 3. Joannis. Sanctus Nestor cum post preces in cruce dixisset, AMEN, expiravit. Lippeloo die 26. Febr. Julius Mazarinus in psalmum Miserere, &c. conc. 110. & conc. 130. copiosissimè.

NEMO LÆDITVR NISI A SEIPSO. Præter Chrysostomum divinè de hoc differentem, tom. 5. pag. 637. Epictet. in Enchirid. c. 3. c. 22. c. 26. c. 27. Chilon: Cave tibi ipsi, & cave teipsum. Taceo tot alios, Bellarminum, Bosquiesium, ceteros.

JUDICIA DEI OCCVETA. De his Benedictus Pererius tom. 4. in cap. 40. Genes. sine, de pincernâ & pistore Pharaonis. Idem in Daniele l. 3. versu: Omnia judicia tua vera sunt; & l. 5. versu: Nunc igitur ego Nabuchodonosor. Idem in c. 11. Exodi, disput. 5. sine.

En ideo ad quodvis lemma spatium est relictum, ut auctores secuturo tempore legendi possint addi jam notatis. Quòd si spatium lemmatis alicujus sit impletum, idem lemma, eandemque titulum illic iterum scribo, ubi lemma ultimum est, & ubi notare desit. In indice tantùm novæ paginæ numerum appono. Ita & chartæ parcimus & facillimè; quidquid placet, in suam classem, suumque lemma excerptimus. Addamus pauca de Lemmatum Indice.

CAPVT V.

LEMMATVM Index quâ ratione disponendus.

V Ti Lemmata in quarto scribenda suasi, sic Index in octavo, ut vocant, disponendum censeo. Quâ quidem ratione unicus liber chartaceus paullò crassior ad triplicem Lemmatum, Advertariorum, Historicorum indicem conficiendum suffecerit, nisi tu eum malis in duos aut tres libros dividere: hoc tui arbitrii est.

Dixi ad Lemmata reduci posse omnes virtutes, vitæque omnia, & quidquid disceptatione dignum familiaribus colloquiis misceri potest, ut brevi ostendam. Ille hic egerit rectissimè, qui ad studiorum suorum finem, quem sibi præfixit, opportunissima excerpterit. Vitanda verò est infelix illa diligentia, quæ nugas, & apinas, affaniâsque colligit, vix unquam usui futuras. Hujus generis lepium quid commemorans Gellius:

SS

Homo

Gell. lib. 14.
Noct. Attic.
cap. 6.

Homō nobis familiaris, inquit, in litterarum cultu non ignobilis, librum grandi volumine mihi dedit, doctrinis omnigenis, ut ipse dicebat, præsentem, quem sibi elaboratum esse ait ex multis, & variis, & remotis sectionibus, ut ex eo sumerem quantum liberet rerum memoriâ dignarum. Accipio lubens, tamquam copiam cornu nactus essem, & recondo me penitus, ut sine arbitris legam. At quæ ibi scripta erant, pro Jupiter, membra Grammaticorum miracula! Quo nomine fuerit qui primus Grammaticus appellatus est: quot fuerint Pythagoræ nobiles, quot Hippocrates: Euryclia Telemachum quo genere claustrum inclusit, & quapropter idem poeta rosam non nōrit, oleum ex rosâ nōrit: quæ nomina fuerint sociorum Ulyssis, qui à Scyllâ rapti laceratique sunt: quis adeo versus sit, qui per singula vocabula, singulis syllabis increpatur: & ex quinque operimentis, quibus Achillis clypeus mœnitus est, quod factum ex auro est, summum sit an medium, &c. Hæc atque item alia multa istiusmodi scripta in eo libro fuerunt, quæ cum statim properans redderem: Virorum doctissime, inquam, librum hunc opulentissimum recipe, nil profus ad nostras paupertinas litteras congruentem.

En bellam varietatem ridicularum questionum, quas scire, aut cum curâ excubere, operæ non censeam; hæc colloquiis raro inferuntur.

Eneas Silv.
lib. 1. epist.
ep. 165.

Vitandus est morbus hominum operosè nihil agerentium. Thomas Haselbachius, Theologus & professor Viennensis, quod Eneas Sylvius recenset, duos & viginti annos in capite primo Hæc explicando consumpsit: quod si eadem methodo historiam, quam meditabatur, scripsisset, Antimachus Thebaida longè superasset. Antimachus Colophonius poeta Græcus bellum Thebanum scribere aggressus, viginti quatuor volumina implevit, antequam septem duces ad Thebarum civitatem perduceret. Dôcta vanitas, & otiosa sedulitas. *Tempus consumamus nugis, cum illud desit & necessarius?*

Ut autem nôris, lemmatibus, & quod sequitur, illorum Indici non virtutes solum & vitia, sed quævis alia profana posse misceri, vide initium ad Alphabeti seriem digestum:

Lemmatibus & illorum Indici non solum virtutes & vitia, sed quævis profana possunt misceri.

Architectura.
Asylum.
Agricultura.
Aquarum admiranda.
Agilitas.
Annus.
Academia.
Ætina.
Aurum.
Acroamata, seu, conviviorum ludii.
Annuli.
Amor sui, quem truculenta bestia.
&c. &c.

His titulis, seu lemmatibus, in indice adscribendi sunt tituli, qui signent paginam, in quâ lemma perscriptum. Verbi gratiâ, inter lemmata mea hunc quoque enotavi, AFFLIGI UTILE. De hoc lemmate tam multi ac varii auctores scribunt, idèoque toties inter mea lemmata redit, ut ego sanctè jurem his paginis omnibus, quas tuis oculis subiecto, hoc ipsum lemma, *Affligi utile*, impleto spatio reperiri. Nimirum pag. 9. 19. 49. 53. 68. 73. 86. 95. 100. 110. 111. 113. 115. 117. 122. 129. 132. 134. 135. His, inquam, omnibus paginis lemma illud enotavi, adscriptis auctoribus unâ cum libro, capite, &c. auctoris, mistis subinde, ut in superioribus vidisti sententiolis, quæ ad rem, aut etiam historiis. Ex his tot, tamque variis lemmatibus nemini non promptum sit toto die, ut Cresias volebat, vel etiam anno toto dicere. Et vide, quæso, Faustine, quàm multæ & præfixæ utilitatis sit pe-

derentium, & velut per otium excerpere. Ex illo, quod dixi, lemmate unico decuriam librorum facili negotio eduxerim. Sed plures Alphabeti litteras in exemplum hic monstro. Initium secundæ litteræ hoc dedi.

Balnea.
Byssus, carbasus.
Barba.
Balsamum.
Bombyces.
Brevitas corporis, statura pygmaeorum.
Brevitas orationis, styli.
Bibliotheca.
Bombarda, tormenta bellica.
Barritus in bellis quid.
Bacchanaliorum detestatio.
Bivium Herculis.
&c. &c.

Ne dubita in hac Indici serie reperiri etiam hæc lemmata: *Beatitudo, Beneficia, Benedictiones, Blasphemia, Baptismus, &c. &c.*

Hanc seriem proximè comitatur ista:

Caduceatores.
Convivia, & quidquid ad illa.
Calenda quàm religiose, Calendarium.
Circus, & quæ ad illum.
Come, Crines, Calvities.
Colores.
Crocodilorum mira.
Cursores.
Conscientia.
Carceres.
Cæcis, eorum bonitas, malignitas, varietas.
Cingulum, cincti, disincti.
&c. &c.

Uti hæc mixtum ad Lemmata revocavi, ita etiam Virtutes & Vitia, quæ ad seriem hanc pertinent, non omisi, quales sunt in virtutibus Charitas Dei, Charitas proximi, Castitas, Cognitio Dei, Cognitio sui, Contemptus sui, Conscientiæ examen, &c. è vitis Curiositas, Consectudo prava, Colloquia otiosa, Contemptus aliorum, &c. Sed addamus principium quod habet meus Index in proximos characteres duos.

Damnati ad bestias, ad metalla.
Discipuli erga Magistros quales sint.
Duella.
Dierum nomina, discrimina.
Dispositio Baanorum Athenis, quæ.
Delphicorum mira.
Discordia.
Divinatio.
Deus videt omnia.
Diligentia.
Diaboli vasities, doli, tentationes.
Devotio vera quæ.
&c. &c.

D FAVST. Licetne interfati? EVLOG. Licet quàm maximè. FAVST. Quid autem hæc Lemmata juvent Medicum, quid Mathematicum, quid Jurisconsultum, quid Theologum? Hæc illis erunt, quod fuerunt Gellio narrata Grammaticorum miracula. Hæc sanè illorum scientiam non augebunt. EVLOG. Amico sua verba non erunt periculosa, spero, & ignosces voci, Faustine; Homo es multæ præcipitationis, & finis appetens ante finem. Quid Medicus, quid Jurisconsultus, quid Theologus, in Lemmata, in Adversaria, in Historica excerptat, loco & tempore dicemus opportuno. Tu interim moræ patiens subtringe festinationem. Addamus quintam Alphabeti litteram: initium illius in meis lemmatibus hoc est.

Educatio liberorum.
Eluviones & diluvia.

Ebrietas

Ebrietatis laus, vituperium.
 Ebrietatis antidota.
 Epistola occultè missa.
 Extemporalitas.
 Experientia & usus.
 Exilium.
 Exercitationes corporis.
 Electrum, seu, succinum.
 Echo.
 Extasis, Extatici.
 &c. &c.

Ab hoc quinque litterarum initio conjecturam facies de ceteris. Atque hic Lemmatum Index est. Gradum faciamus ad Adversaria.

CAPUT VI.

ADVERSARIA quomodo insituenda.

Aliera classis Excerptorum, Adversaria. Huc spectat, quidquid historia non est, in quo cum lemmatibus conveniunt; eo autem differunt, quod in Adversaria referantur res illæ, quæ paullo fusiores secum explicationem trahunt, uti esse Ritus prisicos, Epitaphia selectiora, insigniores Descriptiones, & quæ his affinia. Reverà fuit subinde quædam excubenda sunt tum quia id, quod enotatur, selectum, memorabile, rarum, animadvertione præcipuum, notatum dignum; tum quia liber, qui in manibus est, non quovis loco consuli potest: hinc ego insaferim, si charta desit, inscribere manicæ aut strophio, quod excerptum venit, ne memoriâ excidat. Quemadmodum Basilio Abbati Cosmas vir perinde sanctus ac eruditus suadens: *Cum, inquit, invenis aliquid ex opusculis S. Athanasii, &c. habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud.* Ita ego: Si liber, cujus modo copiam habes, sit rarior, nec ubivis locorum proster, excubere, si quid selectius, aut memorabilius occurrat: nec laboris, aut temporis præntear, laborem utiliter impensum, tempus optimè collocatum putato. Sed accipe titulorum, qui in Adversariis præfigi possunt, exempla.

LUSCINIA maximæ admirationi est, quod in tam exili corporeulo, vox tam varia, tam suaviter, tam contenta insit; quod verno tempore, cum arbores frondent, herbarum pubescunt, quindecim diebus ac noctibus usque & usque liquidissimos cantus tenui guttute fundit. Unde in aviculâ tam pertinax spiritus: unde vis illa animæ contentæ tanta, ut unâ cantus continuatione geminata vocis & contentio & remissio audiatur? unde tam perfecta Musices scientia, tam ingeniosa modulatio, tam dulcis sonus, qui modò trahitur in longum spiritu continuo, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur concito, copulatur intorto, promittitur revocato, infusca- tur ex inopinato? Quid? cum iterum vocem revocat, & integrâ comprehensione cantum edit? Quid? cum modulor præter opinionem commutat? Quid? cum ipsa secum jucundè murmurat? nulla sanè tam varia cantio, quam ipsa non exprimat: plenam, gravem, acutam, crebram, contractam, diffusam, attenuatam, inflatam, continenti aut intermissio spiritu emissam: vibrantem, summam, mediam, imam. Quid plura? tam parvulis in faucibus, tam angusto in guttute, omnia, quæ ars vario labore, diversis instrumentis, cantionum generata vix assequitur, plenè expressa reperiuntur. Plautinum nostri: Numquam deficit vox lusciniæ. Festivè Plautus in Bacchidibus.

Pol magis metuo, in momento ne mihi defluat oratio.

Ba. Pol ego quoque metuo, lusciniola ne defluat cantio.

Affirmat Plinius lusciniam in ore Stesichori infantis cecidisse. Nec illud minus mirum: Plures singulis lusciniis sunt catus, nec iidem omnibus, sed sui cuique. Certum.

Tom. II.

Ant inter se, palamque animata contentio est. Videtur sæpe vitam morte finire, spiritu prius deficiente, quam cantu. Meditantur aliæ juniores, versuque quos imitentur, accipiunt. Audit discipula intentione magnâ, & reddit; vicibusque recitant. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo servorum illis prætia sunt, & quidem ampliora, quam quibus olim armigeri parabantur. Scio festertis sex, candidam alioquin, quod est propè Ausitiam, vixisse, quæ Agrippinæ Claudii principis conjugii dono daretur. Vixit jam sæpe, iustas canere cœpisse, & cum symphoniâ alternasse.

Plin. lib. 10. Natur. hist. c. 29. med.

En Adversariorum specimen, quod solum exempli loco posui. Addamus paucula, ut tanto sit clarior hic excerpti modus.

CORVI PISCATORES. Sinarum populi prægrandes ac domesticos alunt corvos capiendis piscibus assuetos. Eorum colla nodo ita laxo constringunt, ut respiratione nequitam interclusâ, cibos tamen transmittere ac deglutire nequaquam valeant. Ita è caveis dimissi admirabili solertia sese in aquas immergunt; pisciculos minutos ore conceptos, majores autem rostro apprehensos, domum, unde abiere, identidem referunt; quoad solutis omnino faucibus ad satietatem ipsi quoque pascantur. Vide Maffejum l. 6. hist. Indic. med. ferè, pag. 163. & Guidonem Pancirollum, volum. 2. tit. 1. cum notis Salmuth.

150. Thales nam utique festertium hic, non festertius summus intelligendus.

ARBORES VINO RIGATÆ. Dionysius prior Sicilia tyrannus platanos in urbem Rhegium transtulit, domus suæ miraculum. Tanùmque iis postea honoris increvit, ut mero infuso illæ arbores nutrentur: comperit id maximè prodesse radicibus; docuimusque etiam arbores vina potare. Plinius lib. 12. Histor. Natural. cap. 12. med.

Istud idem exempli loco posui, ut scires, quid sit, *fusus aliquid excubere.* Nec enim prolixam adeo descriptionem somnies velim, sed cum quippiam quatuor aut quinque pluribus aut paucioribus versibus, enotandum est, ad Adversaria spectare ajo, cum historicum non sit, & tamen cum explicatiunculâ excerptatur, qualis est prisicus ille ritus in arboribus vino rigandis. Addo:

ARBOR VNICA EXCAVATA TRICLINIVM. Clara est arbor in Lyciâ, gelidi fontis sociâ amœnitate, itineri apposita, domicilii modo, cava 30. & unius pedum specu, nemoroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxeo intus crepidinis corona musculos complexa putices, tam digna miraculo, ut Lucinius Mutianus ter Consul, & nuper provincie ejus Legatus, prodendum etiam posteris putaret, epulatum se intra eam cum duodevicesimo comire, * *Cum 18. servis.* largè ipsâ toros præbente fronde. Atque hoc cavatæ arboris triclinium ab omni afflatu venti securum, suis convivis lætiorum exhibuit aspectum, quam nitore marmorum, quam picturæ varietas, quam aurum, aut gypsum laquearium. In eodem hoc arboris triclinio Mutianus cubitavit. Addo brevius.

Plin. lib. 12. Natur. hist. cap. 1.

MURES FVRES, Vultures, milvi, caprimulgi, corvi, polypus, furacia quidem animalia sunt, sed illis non multum mus cedit. In aurariis etiam officinis furantur mures (tanta est furandi dulcedo) sed ob id alvi eorum inciduntur deprehendendo arto. Nota fuisse homines, qui cum aurum baltheo, thorace, calcis insuere tutum non putassent, glutierint, tempore secessus depositum ab alvi fidelitate recepturi. Lavinii clypeos argenteos, Antii coronam auream arrosferunt mures. Livius l. 30. initio. Albertus Magnus scribit, visum à se murem, qui in convivio candelam teneret. De muribus Guido Pancirol. volum. 2. tit. 1. in Notis. Plinius lib. 18. cap. 57. Nec mures tantum, sed & aviculæ domestica, quas alis aliquantulum acicis alimus, norunt furari. Parus curaleus

caeruleus ex ære minuto patrisfamilias centum quadraginta tres nummos, totidem itionibus ac fartis subtrahit, & in fornacis vertigem congestit. Sed illud magis mirandum. Inter Helvetios Parochus quotidianos quatuor convictores habuit, murem, felem, canem, & aviculam, quos ad eam familiarem mri disciplinam & assuetudine reddidit, ut quories vellet, ex eadem jentarent, pranderent, cenarent scutellâ. Narravit is, qui suismet oculis, spectavit.

ROSAE ELOGIUM. Vide partem I. Rosarum, quas Domini Jesu Mater orbi exhibet cap. I. ante §. I. De Rosâ videri potest Plin. l. 21. Nat. hist. c. 4. Politianus cap. II. Miscel. Claudius Paradinus in Symbolis, pag. 215. & 226. Rosam loquentem optimè describit Joan. Crombecius l. 2. de Studio perfectionis, cap. 9. Addo:

ROSA HIERICHVNTINA. Venosus est frutex, odoratus quando recens, ramulis duriusculis & spinosis, colore subflavo, baculas habet racematum coherentes, foliola olivæ similia, flores violæ candidos; non alitè à solo exurgit. Saligniacus testatur, prope fontem Elisæi, hujus generis nasci rosaria, quorum fœtus sint istæ rosæ. Noctè, quæ natus est Servator orbis, hæ rosæ quamvis exsuccæ sint, & vel centum annorum, paulatim tamen sponte sua hiare incipiunt, & tandem se totas pandere. Post eam noctem ramos iterum contrahunt, & in glomum sese colligunt. Quod ipse meis oculis spectavi annis pluribus. Id miraculi, pia fidelium devotio Virginei partus honori, communibus suffragiis adjudicat.

Multiformes porro rosarum habitus sunt. Est quæ angusto foliorum galero tota contexta, fastigiatum pyramidis acumen primò absolvit, corpus reliquum viridanti vaginâ continet. Aliam videas diu collectos in sinum amictus latam exsurgere, & foliorum suorum censum medietati, & patulo ridenti calathi honore, feminis inclusi crocum aureum ostentare. Verùm caduca est omnis rosarum gloria. Videas in eodem horto rosas virgines tore matutino florentes, & formosas: redi post pauculas horas, & videbis deformes anus, quæ decus omne ac divitias amiserint. Heu quam præceps jactura formæ! vix natae consenscunt, & terram nutriticem suam exuviis suis operiunt: quæ denso comarum igne modò tulerant, mox collapsis pallidæ foliis plorant & emarcescunt. Hæc vitæ nostræ conditio est: fugit ætas, avolat, evanescit. Quid moramur, quid procrastinamus? Tartaro aut cælo ambulamus proximi. Vis, Faustine, post flores è meis Adversariis, unam alteramve avium spectare? En quadrigam? Aquilam; volucrum reginam, Pavonem superbæ, Psittacum loquacitatis, Columbam simplicitatis imaginem. Sed vetustioribus aliquot voculis ignosce.

AQUILA. Cùm sese nubium tenuissimè sublimavit evecta alis, totum istud spatium, quæ pluitur & nignitur, ultra quod cacumen nec fulmini, nec fulguri locus est, in ipso, ut ita dixerim, solo ætheris & fastigio hiemis. Cùm igitur eò sese aquila extulit nutu clementi laborum, vel dextrorsum, tantâ mole corporis labitur, velificatas alas, quò libuit, advertens modico caudæ gubernaculo, inde cuncta despiciens, ibidem pennarum eminus indefesso remigio, ac paulisper cunctabundo volatu pæne eodem loco pendula circumtuetur, & quatit quorsus potissimum in prædam supernè sese ruat fulminis vice. De cælo improvisa, simul campis pecua; simul montibus feras, simul homines urbibus, uno obtutu sub eodem impetu cernens, unde rostro transfodiat, unde unguibus inuncet, vel agnum incuriosum, vel leporem meticulosum, vel quodcumque efui animatum, vel inanimatum fors obrulit.

PAVO. Quantum effert pavonem iris sua, & è plurimatis stellis versicolor rota, quantum vias & maximè

laudatas extollit avis Junonia pennas; tantum dejecit sua, tantum illius iridem, & rotam, & animos, pedum, quos habet turpissimos, solus aspectus. Quid causæ est, inquit Nazianzenus, cur arrogans ille & medicus Pavo elegantiam gloriamque ad eò affectet, ut, quoties aliquem cernit, propius accedentem viderit, aut etiam feminis, ut ajunt, Greg. Naz. sese ostentare voluerit (nec enim pulchritudinis suæ ignarus est) protinus elatè cervice, pennisque in orbem concinnatis, atque oculis aureo quodam gemmatique fulgore in acervum contractis, corporis sui elegantiam, cum fastuoso incessu, velut in theatro spectandum proponat. De hac avi, Ovid. lib. I. Metam. fab. 16. De ovibus pavonis in Trimalcionis convivio, Arbitr. De pavonis cocti è mensâ regiâ avolantis prodigio, Bavaria Sancta vol. I. pag. 113. ubi de Gunthero. Cetera de hoc alite dicit Ulysses Aldrovandus in sua Ornithologiâ.

PSITTACVS. Indiæ avis est, instar illi minimo minus quam columbarum: sed nec color, ut columbarum. Non enim lacteus ille, vel lividus, vel utrimque subluteus, aut sparsus est: sed color Psittaco viridis, & intimis plumulis, & extrimis palmulis, nisi quòd solâ cervice distinguitur. Enimverò cervicula ejus circulo mineo, velut aurèâ torque, pari fulgoris circumactû cingitur, & coronatur. Rostro prima duritia; cùm in petram quampiam concitus altissimo volatu præcipitat, rostro se velut anchorâ, excipit. Sed & capitis eadem duritia, quæ rostro. Cùm sermonem nostrum cogitur emulari, ferrèâ claviculâ caput tunditur, imperium magistri ut perferat. Hæc ferula discenti est. Discit autem statim pullus usque ad octos ætatis suæ annos, dum facile os, uti conformetur, cùm tenera lingua, uti convibetur. Senex autem captus, & indocilis est, & obliviosus. Verùm ad disciplinam humani sermonis facilius est psittacus, glande quæ vescitur: & cujus in pedibus, ut hominis, quini digituli numerantur; non enim omnibus psittacis id insigne. Sed illud omnibus proprium, quò eis lingua latior, quàm ceteris avibus, eò facilius verba hominum articulatur patentiore pleetro & palato. Id verò quod didicit, ita similiter nobis canit, vel potius eloquitur, ut vocem si audias, hominem putem: nam quidem si videas, idem conari, non eloqui. Verùm enimverò, & corvus & psittacus nihil aliud, quàm quod didicerunt, pronuntiant. Si convicia docueris, conviciabitur: diebus ac noctibus perstrepsens maledictum in stans. Hoc illi carmen est, hanc putat cautionem. Ubique omnia, quæ didicit, maledicta percensuit, denuo repetit eandem cantilenam. Si carere convicio velis; lingua excipienda est, aut quàm primùm in sylvas suas remittendus.

Cardinalis Ascanii psittacus, ut ajunt, totum Apostolorum Symbolum pronuntiare potuit. De psittaco admiranda refert Plinius, l. 10. Nat. hist. c. 42. ferè toto.

COLUMBA candida, collo colorata. Ales, quam simpliciter dicant, & quòd summa culmina petere sit solita, Columbam dictam voluit antiquitas: instar illi minimo minus quàm cornicularum, sed nec color ut cornicularum; non enim niger ille vel lividus, vel cineri subæmulus, aut sparsus erat; sed color illi lacteus ac niveus, nisi quòd collum color diversus imbueret. Enimverò cùm super cerviculam ejus recidisset reverberatus dædali solis radius, omnem Parrhasii penicillum & Apelleæ artis industriam superavit. Picissimæ enim iridis circulo velut aurèâ torque, pari fulgoris circumactû, luminis ingenio, cinxit & coronavit. Neque tam vatiægatus est aut psittacus in pennâ, aut pavo in caudâ; aut phasianus in alâ, aut apus* in Hyblâ, quàm perstrictum illud columbæ collum in Phœbi flamma: circa quod, adyerso sole, mille coloribus ludere voluit solers natura. Jam caput cristis & plumeo apice honestabatur. Formosum frontis suggestum geminis oculorum stellis intercurrentibus rostrum terminabat rostellum,

Saligniac. 10. 9. de scriptis terra sancta, c. 6. Ne tamen erres, Lector, hæc rosa vel etiam cæcum ac plurimum annorum, ut dixi, omni die, cum aqua impunitur, sese aperit. Ego ita rei experimentum sumpsi, per raris id quavis horis monstrare. Caduca est omnis rosarum gloria.

Alia editio quodcumque ejus alatum, vel lanatum fors obrulit.

Quantum effert pavonem iris

Capitis eadem duritia, quæ rostro in psittaco.

Malabaricus in Floribus, mibi pag. 57. Videri etiam in Statu, ubi de Psittaco.

Aquila

lum, in pedibus micis quini digituli, in digitulis totidem facula unguinum, sed innoxia, numerabantur. Cetera omnia erant intacta nisi simillima.

Avem è rostro, scriptorem hunc è stylo facillimè noveris. Sed forsitan non ingratum erit audire, quid è sententiâ Platonis sit Conscientia. Ita loquuntur Adversaria mea.

CONSCIENTIA. Plato autumat singulis hominibus in vitâ agendâ testes & custodes singulos additos, qui nemini conspicui semper adsint, arbitri omnium, non modò actorum, verum etiam cogitatorum. At ubi vitâ editâ remeandam est, eundem illum qui nobis præditus fuit, raptare & trahere veluti custodiam suam ad iudicium, atque illic in causâ dicendâ assistere: si qua commentariatur, redarguere, si qua vera dicat, asseverare: profusè illius testimonio ferri sententiam. Proinde vos omnes, qui hanc Platonis divinam sententiâ me interprete auscultatis, ita animos vestros ad quæcumque vel agenda vel meditanda formate, ut sciatis nihil homine præ istis custodibus nec intra animum, nec foris esse secreti, quin omnia curiosè ille participet, omnia videri, omnia intelligat, in ipsis penitissimis mentibus, vice conscientia diversetur. Hic, quem dico, profusè custos, singularis præfectus, domesticus speculator, proprius curator, intimus cognitor, assiduus observator, individuus arbiter, inseparabilis testis, malorum improbator, bonorum probator, si ritè animadvertatur, sedulo cognoscatur, religiosè colatur, ita ut à Socrate industriâ & innocentia cultus, est in rebus incertis prospector, dubiè præmonitor, periculosis tutor, egenis optulator. Qui tibi queat tum in feminis, tum in signis, tum etiam fortasse coram cum usus postulat, mala avertuncare, bona prosperare, humilia sublimare, nuntantia fulcire, obscura clarare, secunda regere, adversa corrigere.

FORTVNATÆ INSVLÆ. Ubi nullâ umquam nubes calum asperant, nulla bruma segetes extinguit, nulli ætus adurunt: sed puro incorruptoque aëris tractu liquidi ac pellucidi fontes campos alluunt, patentisque hinc inde plagæ, & amœna, seu salubritate montium, seu planitierum æqualitate regio, homines ait genio loci, & fortunâ suâ dignos. Non illic in honore supellex curiosa, non gemma, non imperium, non opes, non ea omnia, quibus, impotens hominum libido pretium fecit: qualis hæc terra? quàm sponte suâ, nullis subacta ligo nibus, autumno fructus omnis est ferax, vere primo flores humo exerit, hieme aprica est, nec comam ponit, æstivo sole, nemore & fonte frigeferit. Has insulas, beata hæc Tempe, hunc paradysum nusquam nisi in cælo reperite est.

Verum ne profana solùm à me putes excerpta, en etiam sacra meis Adversariis inserta. Sed satis erit, existimo, nominâsse titulos, eorum explicationes legemus, cum plus otii fuerit.

VITIA ALIORVM TEGENDÂ.

NEMO MALVS NISI STVLTVS.

PECCATA OMNIVM OMNINO MALORVM CAÛSSA.

Hujus generis innumera monstrare possim, quæ cum delectu superioribus annis collegi. Hos autem titulos, Neminem malum nisi stultum: Peccata omnium malorum causam esse, &c. illustrissimè persequitur & explicat Salvianus Massiliensis Episcopus, qui anno à Virginis partu quadringentesimo sexagesimo vixit, & plurima scripsit, sed ad nos non pervenerunt, nisi quatuor libri de Ecclesiâ, & libri octo de Dei Providentiâ: ex horum quarto excerpti titulos proximè notatos, præsertim cum auctor sit verus, gravis, eruditus, illustris, & reverè ad illud ævi latinus ac elegans. Tantò autem in exscribendo promptior fui, quantò certior eram, librum non ubivis fore obvium. Sed de Adversariorum indice paucula subjungamus.

Tom. II.

CAPVT VII.

ADVERSARIORVM Index quâ methodo construendus.

Qvod de Indice Lemmatum dixi, hoc in isto etiam Index Adversariorum, Alphabeti series attendatur, & cuius characteres quatuordecim, plures aut pauciores pagellæ assignentur, prout gracilis aut crassus est characteris indicis liber. Nec enim opus, ut omnes litteræ pares numero pagellas habeant. Nam K. Q. X. Z. & similes, qualis est etiam flailis littera H. non grande Indicis spatium occupabunt. Jax, supra notui, Excerpta videri scribenda in quarto, indicem in octavo. Sicut igitur in Lemmata construendum indicem dixi, ita sunt etiam Adversariis erit assignandus. Compendio ejus rei exempla subjiciam. In Lemmatibus è primis quinque litteris exempla posuimus, idem hic faciamus è quinque sequentibus. Verbi gratiâ, si Adversariorum indicem incipiam, in characterè F. hoc reperio initium.

- Funera Cholichorum.
- Faces prælii auspices.
- Faces funerum & nuptiarum indices.
- Florum sparsio.
- Fatua Dea sacrificium.
- Fortuna aurea.
- Fugitivorum calumniarum stigmata.
- Flabellum somno conciliando, aut ventulo.
- Fieri qua tibi non vis, alteri ne feceris.
- Familia ordinanda præceptiones.
- Forma concilianda artes.
- Fausta nomina.
- &c. &c.

Explicationes singularum, inscriptionum quâ pagina sint quaerendæ, numerus adscriptus indicat. Initium sequentis litteræ G. hoc est.

- Gigantes heroes.
- Gemmarum vilitas, & pretium.
- Gigantis fraterculus.
- Gleba injectio.
- Gypsisima manus.
- Gula antidotum.
- Gradus ad vitia deficientis.
- Gladus Castriotti, & Bullionii.
- Galli vaticinium.
- Gallina appenso milvi capite inquisitissima.
- Gloria sumus pretiosus, sed momentaneus.
- Græca Calenda.
- &c. &c.

Eadem est ratio litteræ flailis, seu aspirantis clementi, H.

- H. D. M. Hæc domus mortui.
- Hoc age.
- Histrionum sollemne verba, muta loquacitas.
- Herba viva.
- Homo homini lupus.
- Hieronica.
- Hic vel ibi.
- Hilarem & celerem datorem diligit Deus.
- Hecalesum sacrum.
- Hora.
- Helinium.
- Herodiadis facinus.
- &c. &c.

Hæc in exemplum recito, cetera omitto. Liquer, ni fallor, hic excerptendi modus, quem pariter in proximâ vocali observabis.

- Iurandi ritus.
- Insignia principatus, ignis, alia.
- Iuvenalia.

SSS

Inferium

- Inferium vinum.
- Injuriarum obliuio.
- Imaginatio vis maxima.
- Imagines Imperatorum olim quanti ferent.
- Inequalitas in orbæ maxima.
- Iudicium temerarium quomodo frenandum.
- Impedimenta profectus in virtute.
- Iocare, aut ræce, cum ueris.
- Iudicii humani contemptus.
- &c. &c.

FAVST. Sed nunquid inter Lemmata censebas jam supra iudicium temerarium, quod modò inter Adversaria collocasti? **E**Y. O. Nihil piaculi hoc est: idem & inter Lemmata, & inter Adversaria, & inter Historica referri potest. Ad Lemmata spectat, cum rei auctores breviter annotantur. Idem Adversariis inferendum, cum diductior accedit explanatio. Idem ad Historica pertinet, cum rei gesta series narratur, aut certe subnotatur, quis scriptorum eam narret. Et ut omni religione te solvam, nihil esse erroris scias, Adversariis inscribere, quod ad Historica videatur pertinere, modò inscribatur: index ditimet controversiam. Iudicium hic subinde hallucinatur, parum refert. Modò tui armeni pecus sit; de stabulo non litigeris. Sed ut in paradigmatum hujus indicis quinque characterum exempla sint, prout cepimus, vide initium etiam sequentis elementi.

- Larvata funera.
- Lucar.
- Laticlavii.
- Luctus, inhonoris demon.
- Littere breves.
- Lua.
- Littera lepori infusa.
- Liber vita.
- Locus non facit sanctum.
- Linum Indicum.
- Lararia.
- Laterna surda.
- &c. &c.

Hæc omnia, quod sapius jam monui, in exemplum monstro. Tu alios, atque alios tibi titulos para. Habes indicem Adversariorum. Faciamus gradum ad Historica, quorum tibi paradigmata paucis exhibebo.

CAPUT VIII.

HISTORICA ad quem modum excerpenda.

Tertia classis, Historica, & que in eam classem sunt inferenda.

Hic classi tertiæ nomen dedimus, HISTORICA. Quidquid igitur ad historiam sacram, profanam, veterem, novam, Latiam, Græcam, barbaram spectat, in hanc classem excerpendum est; sive id fusiùs, & verbum è verbo placeat exscribere, sive historiam brevissimè notare consilius videatur. Utriusque modi exempla subjiciam, tam historiam breviter notatam, quam integrè descriptam. Hic autem obvia sumo, & quæ priùs oculos manusque occupant.

FORTVNÆ LVDBRIVM Alvarus Luna. Hic ab humili fortunâ ad summum pervenit: in præceptis eum ambitio dedit. Nihil ad regnum præter nomen deerat. Tandem bona ejus omnia occupata, ipse Majestatis damnatus, mulâ ad supplicii locum vectus est. In medio foro theatrum, in eo crux alta, & geminæ faces, tapete substrato. Luna conscendens locum, crucem veneratus, annulum signatorium & galerum amanuensis puero dedit: proximæ felicitatis cum præsentis fortunâ comparatio, inimicis etiam lacrymas excusserat. Erat uncus ferreus sublimi ligno confixus. Rogat carnificem, & quem in usum paratus esset? Ille, ut se junctum à trunco caput imponatur. Subdit Alvarus: Post mortem de corpore facito, quod lubet. Viro forti mors turpis esse non po-

Viro forti mors turpis.

A test, nec immatura. Simul dilorticatis tunicis inreperide caput securi subjecit, anno 1453. III. Nonas Julii. * Triginta annos ita in aulâ dominatus est, ut nihil nec majoris nec minoris rei, nisi eo arbitro gereretur; ita ut nec Joannes III. Rex Castellæ vestem mutaret eo non consilio. Truncus in theatro relictus, pelvi juxta postâ ad colligendam stipem, quâ sepeliretur homo paulò antè regibus potentia exaquandus. Sic res humane variant. Alvarus prioribus annis varem consuluit: prædictum est, Cadahalsum exitio fore. Est oppidum hujus nominis in Hispaniâ, quod semper vitavit Luna, & significat etiam ferale theatrum, quod vitare non potuit. Joana Mariana l. 22. Rerum Hispan. c. 13. mihi pag. 47. De Comite Essexio in Angliâ Jul. Cæsar Bulengerus lib. 11. Rerum Gallicarum, mihi pag. 335. Bitonius capite plexus in Galliâ; eventus miri. Idem pag. 339. & seqq.

B De similibus fortunæ ludibriis innumera profus excerpit. Ante diem clauso componat vesper olympo, quàm hæc omnia recitem. Postquam ego his talibus hominibus theatrum ingens implere, & adornare scenam amplissimam è tot tamque variis tragædiis. Fac initium excerpenti, Faustine, & experieris, quàm crebra sint in omni historiâ hæc fortunæ crepitacula. Sed en etiam paradigma historiarum quas brevissimè annotavi.

TRANSVGA CRVCIFIXI, & elephantibus substrati, proterendi. Valer. l. 2. c. 2. Auctor passim obvius est, ideo rem paucis notavi. Hoc autem historiæ veteris est; addo recentioris.

NEBVLÆ DVLCIARIE missa juveni, sed venenata; & qui mortem exierit. Sodalis Parthenius, l. 2. cap. 8. pag. 317. liber in manibus est.

INVENTIO QVANTI sit, Christophori Columbi ovum monstrabit. Lipsius l. 1. Antiquarum lectionum, initio. De Archimede hic plura, pag. 143. & 145. Addo fusiùs notatum.

FAVSTI VITES. Convivas habuit infaustus ille Faustus multos amicorum. Petierunt hi, vites uvæ prægnantes sibi repræsentaret in mensâ, quamvis putarint brumæ tempore ab uvæ tam alieno, id fieri non posse. Nec tamen difficilis fuit magus persuasus. Vites igitur præstigiis è mensâ evocat racemis vegrandibus plenas. Priùs tamen eam omnibus edicit legem, ut alto silentio expectent, dum jubeantur uvæ carpere. Omnes se legi obtemperaturos recipiunt. Mox infamias artifex, incantamentis carminum ita oculos appotat turbæ præstrinxit, ut illis tot botri miræ magnitudinis, & succo maturo pleni apparerent, quot eorum mensa numerabat. Omnes ergo in gulam hanc avidissimi, jamque non nihil sitibundi è temulentia, suum quisque cultrum ad uvam sibi proximam apponit, dum modimperator Faustus jubeat secare. Natant omnium dentes salivâ, & in altissimam hanc voluptatem pruriunt. Hoc situ aliquamdiu tenentur; ingens omnium expectatio: dum cultro jugulent jam captam prædam. Tandem formosissima vitis evanescit & in fumum abit. Illi nebulâ magicâ jam dispulsâ, visi sunt singuli suum quisque tenere nasum appposito cultello jam jam pro uvâ secandum. Quod si quis immemor præcepti aut contemptor, botrum sibi delictum præcussisset. Hic omnium risus, & indignatio.

Hoc totum excerpit, sed meis verbis. Vide Simonem Majolum part. 2. Canic. Joachimum Camerarium in Horis Subseciv. cap. 70. Ad has Faustis vites, historiam refero nobilissimam, de Auxentio, qui à Licinio Imperatore jussus, aut Baccho uvam ponere, aut militarem zonam solvere, ac facessere; ille nihil cunctatus zonam liberrimè solvit, Christum confessus. Suidas id fuscè narrat, voce, Auxentius, pag. 156. Addo breviter enotata.

BOMBARDA HOMINE ONVSTA. Massijus de Didaco Mesquira l. 9. Hist. Indicæ pag. 259. vide Lipsium in Poliorceticâ analictis.

LIBE-

LIBERALITAS IN PAUPERES. Hic historiarum mare est, quod ingredi non vacat. Auctores quam plurimos consignavi, qui narratu & fide dignas historias de elemosynis scripserunt. Unicuique Valerianus Leuchtius 99. capita in Viridario Regio, idiome vernaculo in hanc rem posteris cum cura excerpserunt.

VINDICTA DIVINA. Hic pæne diffusius se mare offert: non ingredior. Historias pæne innumeras hujus thematis selegi, auctoribus sedulo notatis. Nimirum in omne flagitium ultio divina vigilat. Nec ferè ullum est scelus, quod non à tergo & è vestigio sua sequatur Nemesis. Sed miscemus hic historiam fusiùs excerptam, velut testem tertium.

VORACITAS UGOCIONIS * FAGIOLANI. Cùm in urbem Lucam properaret Ugocio, ut Castrucium, quem in vinculis habebat, securi ferendum objiceret, prændenti nuntiatum est, à Pisanis arma esse correpta. At ille tamquam incertus, & parùm verus esset nuntius, prændium continuavit. Adest alter & tertius, Pisis res perditas, Lucenses quoque ad arma convolasse, carcerem effugisse, Castrucium è vinculis eduxisse, & principem civitatis salutasse. Ugocio comploratis rebus cum prætoriano milite ad Canem Scaligerum Veronam confugit; non sine honore atque benevolentia recipitur, & multos dies lautè habetur. In convivio fortè mentionem facit Scaliger edonum & gulonum; cùm gloriandus subjungit Ugocio, se juvenem quatuor alites capos, totidem perdices affas, hædi clunes, infarctum vituli pectus, præter salamentia cetera, unà in cenà absumpsisse.

Dii salem terris averte pestem.

Aderat tum & audiebat vit ingeniosus & saltus, Petrus Navus, qui gloriantem Fagiolanum faceret rangens: Non est mirum, inquit, hæc à te juvene absumpta, cùm senex & invalidis dentibus duas urbes integras prændio consumpseris. Nam fama erat Ugocionem, si à prændio citiùs temperare voluisset, facile duas urbes, Lucam & Pisas, servaturum fuisse. Vide Jovium l. 1.

De tam strenuis comedonibus, manduconibus, potatoribus infinita seges historiarum est. Selectiores diversas, hoc ipso loco notavi. Egregium illud & certum epiphonematis loco addamus.

Femina Syra nobilis & locuples, tam tetra & prodigiosa in gluvie laborabat, ut in singulos dies triginta gallinas devoraret, nec tamen insaturabilem appetentiam sedaret; alias triginta devoratura, si apponeretur. Dixisses eam quò plus ingereret, eò vehementiùs esurire. Portentum famis, & quod pæne superet Eriichthonis gulam. Ita paulatim accisæ opes, & in rem escariam exhausti loculi. Cognati esuritionis tam sumptuosæ miserati, beatum Macedonium virum sanctissimum conveniunt, & ejus auxilium implorant in femina tam malignam famem. Macedonius morbum precibus & herustu fontanæ, quam cruce signaverat, porrecto ita curavit, ut effreni appetitione jam pulsà, gallinæ particula in alimoniam quotidianam sufficeret. Theodoretus c. 14. de B. Macedonio, pag. 824. apud Rosveid.

Alia glutonum & popinorum miracula facile observabis, si excerpte cœperis. Addo triplex, ut cœperam, paradigma historiarum succinè scriptarum, & *Historiarum* indicem propono.

FLAMMÆ SANCTORVM REVERENTES. De S. Marmerto Gregorius Turonensis l. 2. Hist. Francorum, c. 36. fine. De sancto Germano & aliis, Beda l. 1. Hist. Anglorum c. 19. & l. 3. c. 10. 16. 17. De S. Theclâ in igne illasâ, Baron. tom. 1. an. 47. ab initio, pluribus numeris. De S. Polycarpo, idem, tom. 1. an. 167. n. 3. & seqq. De libris sacris per subitos imbres rogo subtrahentis, idem tomo 2. an. 393. n. 38. Auctores & historias hujus thematis innumeras, sed breviter excerpserunt. Nimirum quàm prolixum sit, texere catalogum de sanctissimis

A hominibus, Clemente, Ancyrano, Constantio, Faustino & Jovità, Brictio, Modoaldo, Pontio, Francisco de Paulâ, Pergentino & Laurentino, Simplicio, Bonifacio, Cyrillo, Zenobio, Apollinari, Mamarce, Miniate, Sabâ, Heleno, Marcello, Copres, Apellen, Crispino & Crispiniano, &c. De Agnete, Julianâ, Ducia, Kungunde, Austrebertâ, Christina, Rufina & Secunda, Menodorâ, Nymphodorâ, Metrodorâ, Theogniâ, Zenobiâ; horum omnium & plurium aliorum, pæne reverentes fuerunt flammæ. Surium, Lippeloo, Haræum consule, & tot historias dicti thematis invenies, quot hic nomina cernis. Ad aliud.

OPERTA OMNIA TANDEM APERIANTUR. Ibyci grutes; Bessi homicidium, &c. De hoc omnium optimè ac fuse Deleius tom. 2. Adagiorum sacrorum pag. 440. Cornelius à Lapide, in c. 21. Deuter. pag. 108. Agrum viduâ ab Eudociâ Imperatrice iniquè ademptum, tandem pænituit, Spondanus an. 438. De Comite innocente damnato & necato, idem an. 996. n. 3. Mitto cetera.

GVLÆ VICTORIA. Serapion Sindonites: Hominem, ajebat, tres perniciosi feneratoros exagitant; Avaritia, Fornicatio, Gula: cùm à prioribus jam liber est, tyrannidem Gula vix unquam penitus vadit. Historiam fusiùs narrat Palladius cap. 83. med. apud Rosveidum, pag. 761. Sub eodem hoc titulo in mea *Historia* excerpserunt quàm plurima, quod meo Indici credo, qui paginas mihi diversas nominat, in quibus historia illæ contractiùs pleræque sunt perscriptæ. Ipsum ergo Indicem saltem per transennam inspiciamus.

Tres perniciosi feneratoros hominem exagitant, Avaritia, Fornicatio, Gula.

CAPVT IX.

HISTORICORVM index qui ordinandus.

Index trigeminus, in *Leemata* nimirum, in *Adversaria*, & in *Historica* faciendus, comòdè chartaceo volumine unico comprehendi potest. Nisi quis illum malit in duos aut tres distinctos libros dividere, & cuius characteri liberaliter pagellas plures assignare. Id tuo, Faustine, aliorumque arbitratui permitto. Tu hoc unum naximè cura, ut titulum seu *Leematis*, seu *Adversarii*, sive *Historici* inscribendum cum iudicio formes, id follester considerando, quòd in eâ re, quam excerpturus es, cardo, aut caput; quid notius aut ignotius sit. Exempli causâ. Excerptum est quippiam in *Historica* de incredibili divina gratia incremento. Tu imperitè proliùs & absurdè feceris, si hunc titulum vel ad characterem D. vel ad I. retuleris hoc modo: *Incrementum incredibile divine gratia*, aut hoc modo: *Divina gratia incredibile incrementum*. Rectiùs facies atque peritiùs, si eum ad elementum G. revocaris, hoc modo: *Gratia divina incredibile incrementum*. In hoc namque titulo caput rei est *Gratia*. Eodem sanè modo sit excerptum istud: *Afferem vel tabulam cavarunt genua creberrimè submissa*. Hanc tu historiam non ad Indicis characterem A. nec ad C. nec ad S. vel T. sed ad G. reduces, hic enim res princeps, *Genua*. Ignosce, quòd te velur bimulum, aut trimulum puerulum ad litteras colligendas revocem. Jam supra dixi, hæc sacra aliter non constare.

Occurrit hic, quòd Hispanus, vir Religiosus, memoria prodidit: Notum est, inquit, Ramirum Hispaniæ regem in suos proceres eò saxisse, ut quosdam illorum in campanâ circum suspenderet; alios autem ad id spectaculi eò nomine evocatos, ut campanam illam admirabilem, novam viderent. Hanc historiolum quo titulo in tua *Historica* excerpseris? Ego eam in elemento C. pendit collocarem hoc modo: *Campana mirabilis Ramiri*. Nam vox *Campana*, faciliùs tibi occurreret quam *Ramirus*. Confirmo quòd dixi: *Carrilus* poetaster pessimus, Alexandri Macedonis bella describere præfidenter aggressus est. Cum eo, regem sic pactum ferunt, ut pro singulis

Indicis Historiarum modus designatur.

Ramirus Hispaniæ rex proceres in campanâ circum suspendit.

gulis bonis versibus numismate dotaretur aureo, pro malis, colaphum reciperet. Placuerunt pacta conventa. Verum tot mali versus reperti sunt, ut vatum miserimus colaphis pæne necaretur. Cùm è tantis vix septem versus probari possent. Horatius mentionem facit:

Horat. lib. 2.
ep. 1. ad Augustum pro-
prium finem.

Charilus incultis qui versibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numisma, Philippos.
Tandem infelix apud Alexandrū captivus perit inediā
Inclusisque necem aveā pariaris, ut ille
Non profectura conditor Historia.

Suidas & Cyral. dial. 3.

Hanc ego historiolum meo Indici hoc titulo commisi: Colaphis pæne necatus. Certè vox Colaphus citius memoria sisset, quàm nomen Charili. Quod si de virtute, de morte Punici Ducis Annibalis aliquid excerpendum, ad primum elementum cenleo revocandum hoc modo. Annibalis militaris virtus. Annibalis generosa mors. Nomen istius ducis ignotum nemini. Ita in mille suis, ita in cæteris omnibus agendum: ideo monui, titulum rei excerpendum cum iudicio formares, illud spectando, quid in eâ re magis primarium, quid notius sit. Et en exempla pauca è meo Indice. Suprà è quinque characteribus postui paradigmata, è totidem hic ponam. Accipe initium mugientis element.

Majestas Populi Romani in Popilio.

Mortis memoria apud Calipham.

Modestia in morte servata.

Machina Salmoni regis insani.

Mithridates fulmine bis tactus, nec laesus.

Morbo nunquam tentati Asclepiades, alii.

Magica fascinatio Santabareni.

Mina Saraceni regis cum sacco castaneorum.

Mortis presagia.

Mors & vita simul in Demosthenis calamo.

Musca picta artificem monstravit discendi cupidum.

Mutis pugil ex indignatione victoria sibi abjudicata vocem recipit.

Sec. &c.

Mithridatem fulmine idem rectius fortassis ad fulminum miracula reculsem, quia tamen Mithridatis nomen ex omni historia notissimum, errori facilis erit venia. Nec enim hic anxie agendum: modò excerptas, etiam si non semper convenientissimus Excerptis sit locus. Elementum sequens hoc mthi monstrat initium.

Nausiagia.

Nubes cinerem & saxa vehens, noctemque faciens.

Negotiorum cupiditas in Turannio.

Narses miles optimus, inter feminas nere iustus.

Navigii loco sunt, crocodilus & delphinus.

Noctue neutrarum olim partium sunt.

Nuntii qua ignorarent nuntiantes.

Noctes precibus pervigilata.

Navis Raymundi pallium.

Nugandi tempus non est.

Nutriti à feris.

Neglectus rei divine quàm variè punitus.

Sec. &c.

En sacra profanis mixta. Hi autem tituli, quos solum loco paradigmatis recito, sic à me facti sunt, ut iis leviter inspectis mox totam historiam, quam signant, in memoriam reducant. Numquid hoc utilissimum memoriarum compendium esse scaberis?

F A V S T. Fateor sanè; atque jam meis oculis plus credo, quàm olim auribus.

E V L O C. Elementum sequens hoc exhibet principium.

Oculorum castigatio admiranda.

Orandi studium ingens.

Origenis lacryma post lapsum.

Oblationes impiorum Deo invisæ.

Oleum stillant Sanctorum ossa.

Orthyades * scribit trophæum suo sanguine.
Olorum seniorum amor in pullos orto incendio.
Oculos Tygranis conjux in assertorem suum conjicit.
Obeliscus Thebæicus quânto molimine erectus.
Obedientia submissis, simplicis, cæca specimina.
Opum contemptus in multis quantus.
Occultissima Dei iudicia.

* Alii, O.
Orthyades.

Sec. &c.

F A V S T. Jam pæne totus in titas partes tranfui. Est tamen etiam num quod opponam. Sunt libri qui ejusmodi titulos copiosissimè ingerant. Florilegia, Polyanthæa, Theatra. E V L O C. Responsum do non unum, tu ea in digitos mitte. Hi libri, pace illorum & veniã dixerim, nimis quàm simplici, aut Græcâ fide agunt, lectorem diu fatigant, & crebrò miserè fallunt, auctores aut non nominant, aut mutilum testimoniū producant: nam neque librum, neque caput, neque paragraphum, multò minus paginam notant. Quis fidat his testibus? Labores talium scriptorum neutiquam sperno, sed majorem in iis accuratorem desidero. II. Sit accuratior aliquis in hoc scribendi genere (nominare forsitan possim, sed unicum) is tamen è certis solum & paucis auctoribus quæ ad rem videbantur, selegit. Id autem longè gravius est, quod mihi exploratissimè constat; auctores quidem subinde ita nominantur, ut laudatum testimoniū reperire possis, sed verbis longè aliis conscriptum. Ejus rei experimentum sumpsi creberrimum: & tædet hoc sæpius explorare velle. Ah quoties Augustinus, aut Chrysofomus, aut alius talis nominatur, verbis eorum in medium addo, cum verò Augustinus, aut Chrysofomus ipsum respicio, hem quàm longè alia sunt verba Chryfostomi, longè alia Augustini, ab iis quæ liber objicit. Paullò pòst, ubi sermonem hodiernum finierimus, in rem præsentem te ducam, & collatis inter se libris ostendam, quantum hic fallaciarum sit. Longè suavius, longèque tutius ex ipso fonte bibes, tamen parcius bibas. III. In iis, quæ dixeras, voluminibus, id plerumquè minimè invenies, quod maximè quaeris. Abi modò & scrutare tuos illos codices; quære è proximis titulis: *Mina Saraceni regis*, *Musca picta artificem monstrat*, *Navigii loco crocodilus*, *Noctes precibus pervigilata*, *Oculorum castigatio*, *Ossa oleum stillantia*, & infinita talia si repereris, magnus mihi eris Apollo. Obvium se dabit quidquid tu ipse excerpseris. IV. Non cujusvis masculi est, grandiore illam librorum molem emere. Anno millesimo sexcentesimo trigésimo primo. Theatrum vitæ humane auctius & emendatius in lucem datum est: si placet, eme; septuaginta tantum florens vauit, quos bibliopola debeas, bibliopægum taceo. Hic morbus nos ter ægrè annuet emptioni, cum plerique avariores simus num morum, quàm librorum. V. In grandioribus illis voluminibus innumera sunt, quæ tibi numquam proderunt, sæpe non scriptorum, sed tuo vitio aut ignorantia. Nam plurima in iis quidem comprehensa, tu tamen numquam invenies, quia quo loco lateant ignorabis. *Sapientia absconsa* & *thesaurus invisus*, quæ utilitas in utrisque? Tua, & à te collecta tibi erunt utilissima. hæc enim haud difficulter recenti memoriæ complecteris. Trigeminos indices, quos saasi faciendos, dimidio die facillimè percurre, & insuper tempus supererit aliis laboribus dandum. Sed ad numerum, quem hæcenus servavimus, in hoc etiam tertio indice, quinque elementorum paradigmata statuamus.

Piscina Pollionis crudelissima.
Proditio proditori pessima.
Pedibus scribens.
Pelluvium Amasis.
Pomi argumentum Chartaginem evertit.
Pecunia in arcâ lapidescit.
Petra amantium.
Pater projicit è manibus hosti gladium jugulando filio.

Objecit
quintupli-
ci respo-
sio
satis-
Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

Eccl. 11.

vers. 31.

PRIMUM

Pruna manibus allata.

Piscis reddidit Atilano suum annulum.

Pecunia in plebem sparsa; carpentum argenteum.

Panis mensa non illatus sata in venatione conculcata tacite reprehendit.

&c. &c.

Nec dubita inter elementi hujus titulos comprehendi etiam istos multiplici variatione: *Patientia, Perseverantia, Paupertas, Poenitentia, Providentia Divina* illustra specimina. Sic etiam non omissa *Pigritia, Procrastinationis, Pufflanimitatis, Pudoris noxii exempla.*

Litteram mutam, & ut Quintiliano videatur, prope modum supervacaneam, (Q) quia raras habet titulos, transumus. Elementum ergo proximum, ejusque initium inspiciamus.

Rosa, aliq. flores exhibiti mediâ hieme.

Riserunt, & cantarunt in morte plures.

Radobodus impius querit societatem apud inferos.

Reges non irritandi.

Regale capillitium Chroidis.

Rapa nobile donum regi.

Res è joco nata.

Regum Hierosolymorum coronatio.

Repentina clades tripudiantibus immissa.

Revixerunt aliqui in rogo.

Robustissimi, Glaucus Carystius, &c.

Risus inter lacrymas.

&c. &c.

Ita nunc etiam paradigma Indicis in Historica deditus. Hic pongo, explicatos modos Lemmatum, Adversariorum, Historicorum, Oratori, Rhetori, Concinatori, Philologo cuicumque convenire. Transamus igitur ad aliarum quoque facultatum exedras, ut confiter tam Philosophiæ ac Theologiæ, quam ceterarum artium ac scientiarum studiosis dictam exceperendi rationem profuturam.

CAPUT X.

Qui dicitis Excerptandi modis Philosophus, Mathematicus, Medicus, Jurisconsultus, Theologus uti possint.

Sunt homines semidocti perquam tenui eruditione distincti, qui historiolas aliquot in medium recitare, dictum aliquod è melioribus proferre, facerias nonnumquam & sales narratiunculis inspergere nōrunt: Putes eos ex Hippocrenes fontibus largiter bibisse. Sed sapiens cum iis versare, & eadem atque eadem decies, tricies, centies narrari audies. Deest varietas, quam illis suggererent Excerpta. At illi hujus exercitationis aut ignari, aut negligentes, quidquid memoriæ tenaciùs inhaerit, id ubique venditant. Deest nimirum suppellex complurium ejusmodi dictorum, aut historiarum, quæ familiari colloquio misceri possint. Sunt etiam, qui seipsos specioso nomine Politicos vocent. Suarum esse partium hi putant de quavis re, præsertim politicâ, facile promptèque vel ad extemporalitatem usque posse differere. Sermo nascitur de magistratu, rebûsque curiæ? copiosè disputant. De pace ac tranquillo Reip. statu? multa proloquuntur. De Marte rebûsque bellicis? etiam hîc sapere videntur. De venatu, aucupio, piscatu sit mentio? neque hîc tacent. De scientiis & artibus, de Poësi & Rhetoricâ, de Philosophiâ & Mathematicâ, de Medicinâ, de Jurisprudentiâ aut Theologiâ studiis oritur disputatio? neque hîc obmutescunt. Censeas eos per artium & scientiarum omnium hortos non sine spoliis ambulasse. Sed penitus hos dissertatores inspicere, & invenies quàm multa è superte solum sensu proferant, quàm exigua, & rara eorum eruditio sit. Asper-

gunt quædam è Mathesi aut Philosophiâ naturali, è Galeno, aut Baldo, aut etiam Augustino quædam balbutiunt. Ex omnibus aliquid, isti nimirum, quod dici solet, ex paleis inanibus triturant faciunt. Scire volunt, & sciri, sed viam ad scientias ignorant. Monstremus illam comiter, ne nostri promissi fidelem accusent. Quid, aut quomodo Medicina a Jurisprudentiâ studiois exceperendum sit, queris. Proficiendi desiderium aperis. Te igitur manu ducam. Quod de Medicis & Jurisprudentibus dixerimus, id etiam Mathematicis, Philosophis, Theologis suaviter putato. Ordiamur ab Arte Medicâ, quam ego semper plurimum & amavi & veneratus sum. Imò huic studio, ni divini nutus aliquid duxissent, me totum consecrâssem in discipulum. Peditum Medicus ægroto Angelus, imò Deus est.

§. I.

Medicinæ studium aggressurus, omnium primò, putem, scriptores notæ melioris, tam præcos, quàm recentiores norit. Inter præcos alii Græci, Arabes alii. E Græcis princeps Hippocrates Cos, qui ævo Artaxerxis Longimani vixit, annis circiter quadringentis octoginta * ante partum Virginis. Multa Hippocratis scripta lapsus sæculorum nobis invidit. Hic facile Medicorum primus est, etsi Medicinam in artem non redegerit, quod præstitisse dicitur Galenus Pergamenus, sexcentis annis posterior, qui ævo Antonini Pii Romæ verè honoravit. Secundum istos medicinæ principes è Græcis celeberrimos numerantur Orisbasius Sardus (quem Galeni simiam dicunt) Aëtius, Alexander Trallianus, Paulus Ægineta. Inter Arabes præcipui sunt Avicenna, Mesue, Rhafsis, Joannes Serapion, Avenzoar, Haly abbas, Almanfor. Doctrinam horum rejicit Leonardus Fuchsius in Institutionibus l. 5. c. 11. & ultimo. Sed errasse hic Fuchsius pronuntiat totus ferè Medicorum senatus, qui Arabes illos scriptores æmulo complectitur.

C Medicorum Practicorum methodus pæne ab omnibus constituitur hæc triplex, Pathologia, Simiotica, Therapeutica.

Pathologia morborum nomenclaturas, ideam, statum, naturam, differentias, causas, adeoque pathemata, & quæ corpus paritur, declarat.

Simiotica continet morborum signa, tam ea, quæ morbum patefaciunt, & dilatoria, vel pathognomonica dicuntur, quàm ea, quæ morborum eventus docent, & prognostica vocari solent. Hic artificii est, comparatio virium cum morbi vi, & solers conjectura, utrum ab altero sit vincendum.

Therapeutica morborum continet curationem, quæ ab indicationibus petenda. Porro Therapeutica, pars Medicinæ obsequiosa in Diætâ, Chirurgiâ, & Pharmaciâ, dividitur. Diætæ accuratum studium, & tibi Faustine, & omnibus Medicinæ amantibus summè atque unice commendo. De hac tibi plura suo tempore, sed in aurem. Jam progrediamur.

D Ego quidem tam Philosophis, quàm Theologis, tam Medicis quàm Jurisconsultis geminas classes, illas Adversaria & Historica, censeo multum profuturas, tam ad familiarem dissertationem, quàm ad scientiæ augmentum; sed maxime, meo quidem judicio, erunt adjuvamento Lemmata, quæ Medico quidem hunc in modum conficienda. Exempli gratiâ paucos titulos Lemmatum subjungamus.

Febres in genere. De his Galenus l. 1. de Different. febr. c. 1. 2. 3. l. 1. ad Glaucon. c. 1. Daniel Sennertus l. 1. de Febribus, primis quinque capitibus. Hieronymus Mercurialis l. 5. Practicæ medic. quatuor primis capitibus. Nicolaus Piso l. de Febribus c. 1. Horatius Augenius l. 2. de Febribus, primis octo capitibus. Hercules de Saxonâ l. 8. Panthæi sui, seu Medic. practicæ. Joannes Fernelius in Generali suâ Methodo curandarum febrium,

brum, toto tractatulo, capitibus 12. distincto. Joannes Heurnius l. de Febribus, primis quatuor capitibus. Donatus Antonius ab Altomari, parte primâ totâ, de Medendo febribus. Summe universè 54. capita. Hieronymus Capivaccius l. 6. Medic. practicæ, qui de febribus agit, primis 28. capitibus. Ferdinandus Mena in Methodo medendi febribus, præ Medicis Hispanis usitata.

Hic, Faustine, nota: Scripturus aut docturus publicè de febribus, hos omnes lege. Sed animum, inquis, non plures lectioni meæ permittit tempus: quem seligam? salvo meliori judicio, Daniele Sennertum, nec brevem nimium, nec nimis prolixum. In ceteris hic scriptor seipsum comprehendabit. Sed paululum pergamus.

Febris quotidiana. Galenus lib. 1. ad Glaucon. cap. 7. & 12. Sennertus l. 2. de Febribus cap. 19. Mercurialis l. de Febribus cap. 12. Augenius l. 5. de Febr. cap. 15. Pifo lib. de Febr. cap. 10. Capivaccius l. 6. Pract. medic. c. 32. Ab Altomari de Meden. Febr. part. 7. cap. 6. Fernellius l. 4. Pathol. c. 12. De Saxonâ Panthei, lib. 8. c. 35. Heurn. l. de Febr. c. 23. Mena Meth. meden. Febr. cap. 32. 8033.

Febris tertiana, notha, seu spuria, Galenus lib. 1. ad Glaucon. c. 5. & 10. Sennertus l. 2. de Febr. c. 18. Mercurialis l. 5. de Febr. c. 9. Augenius l. 5. de Febr. cap. 14. Pifo l. de Febr. c. 9. Capivaccius l. 6. Pract. medic. c. 29. Altomarius de Meden. Febr. part. 3. c. 4. Fernellius l. 4. Pathol. c. 23. De Saxonâ Panthei, lib. 8. c. 32. Heurnius l. de Febr. c. 22. Mena Meth. med. Febr. c. 28.

Febris quartana. Galenus lib. 1. ad Glaucon. cap. 6. & 11. Sennertus lib. 2. de Febr. c. 20. Mercurialis l. 5. de Febr. c. 11. Augenius l. 5. de Febr. c. 16. Pifo de Febr. c. 12. Capivac. l. 6. Pract. medic. c. 34. Altomarius de Med. Febr. pag. 3. c. 5. Fernellius l. 4. Pathol. c. 14. De Saxonâ Panthei, l. 8. c. 36. Heurnius l. de Febr. c. 25. Mena Meth. med. Febr. c. 29. 30.

Doctrina de febribus difficilis, necessaria, utilis.

Ophthalmia & Lippitudo. Christophorus à Vegâ, l. 3. de Arte medendi, sect. 2. c. 1. Heurnius de morbis oculorum, aurium, nasi, oris, dentium, cap. 3. Mercurialis l. 1. Pract. Medicinæ c. 3. Pifo de morbis cognoscendis & curandis, l. 1. c. 27. Capivac. l. 1. Pract. Medic. c. 31. Altomarius l. de Medendo corporis malis, c. 10. Fernellius l. 5. de Partium morbis & symptomatis, cap. 5. De Saxonâ l. 1. Panthei, c. 19. Sennertus l. 1. part. 3. sect. 2. c. 12.

Dentium dolor. Ibidem, sed aliis atque aliis capitibus.

Angina. Prioris, mutatis locorum numeris.

Asthma. Jam notati auctores, sed diversis capitum testimoniiis.

Tussis. Priori modo scriptores annotandi. Ita, stomachi vitia; Gravedines, seu catarrhi, Verrigines, Bilis atræ & flavæ peccata, Pleuritis, Phlebotomia. Ita prorsus sine certo ordine, (quem Lemmatum index dabit) omnis generis morbi in Lemmata redigendi, adscriptis auctoribus eo modo, quem hic oculis representamus.

Quod si aliquid singularis pharmaci & artificii medici legas, vel audias, illud inter *Adversaria* referes, & conscribes fufius, aut certè ineres his ipsis lemmatibus. Scio Medicorum peritissimos id fecisse, qui subinde ab aniculis quiddam vilioris in speciem remedii audierunt, & in usum industriâ grandî traxerunt. * Periti est addere, demere, cum judicio, quo vulgus caret.

Auctorum, quos laudavi, diversæ sunt editiones: ego eam adhibui, ne erres, quam hic ostendo.

Galenus Venetiis apud Juntas, anno 1565. folio. Hieronymus Mercurialis Francofurti ad Mœnum, 1602. folio. Horatius Augenius Francof. 1604. fol. Nicolaus Pifo Francof. 1580. folio. Hieronymus Capivaccius Francof. 1603. fol. Donatus Anton. ab Altomari Lugduni, 1597. fol. Herculis de Saxonâ Pantheum, seu Medicinæ Practicæ templum, Francof. fol. sine anno.

A Christophorus à Vegâ Lugduni, 1587. fol. Joannes Fernellius Francof. 1592. folio. Joannes Heurnius Lugduni Baravor. 1594. in quarto. Ferdinandus Mena Antverpiæ 1568. in quarto. Daniel Sennertus Vittebergæ 1628. in quarto.

Ex his auctoribus, creduntur omnium optimè scripsisse, Christophorus à Vegâ, Donatus Anton. ab Altomari, & Nicolaus Pifo, ad hodiernum usum Daniel Sennertus, vir multæ lectionis ac diligentia.

Et quamvis omnes illos auctores Excerptis necessariò usos, iisque plurimum adjutos credam (qui enim aliter potuissent?) id tamen singulariter ostendit Franciscus Vallerioli; qui Locos communes, excerpando utique confectos in lucem dedit.

Vallerioli sunt ipsissima hæc verba: lege, obsecro, lege: Itaque in id animum appuli, ut Medicinam longè latèque diffusam, & quasi incertis sedibus vagantem, totam componerem, atque in ordinem egerem. Quod hac ratione fieri posse putavi, si ad conscribendos locos de

de Medicinâ communes, totum me darem, ut quæ in arte rudia, impolita, perplexa, obscura, dispersæ essent, quæ etiam confusa, & quasi Cimmeriis tenebris involuta, ea in ordinem cuncta atque compendium, adhibita methodo, redigerem: Ut locorum de se Medicâ communium accuratâ tractatione, universæ Medicinæ placita atque scita suis sedibus reponi, dispersa in ordinem cogi, diffusa colligi, & confusa distingui possent. Quod cum in aliis artibus ac disciplinis effectum à summis earum professoribus vidissem: idque in nostrâ tantum desiderari Medicinâ, in quâ id præstari maxime, & ad compendium, & ad hominum utilitatem decebat, nolui hac in parte mutilam, mancamve Medicinam esse.

Institutiones porrò medicas scripserunt Leonardus Fuchsius, Daniel Sennertus, Ludovicus du Gardin cujus liber inscribitur, Hottentui Introductio, Gilbertus Jacchæus. Ex his materiam omnem medicam doctissimè conscribere tradere Sennertus, quod si brevitate institutionum quæras, omnibus præfertur Jacchæus.

Sed priusquam ad Jureconsultos transeamus, tu cedo ex illis forulis, quæso, Medicum illum, Ioannes Iacobus VVeckerus est, qui Medicinam universam non ingenioso solum, sed perquam utili compendio complexus. Et en ista libri incipitio. *Medicina utriusque Syntaxes, ex Græcorum, Latinorum, Arabumque thesauris, per Ioan. Iacobum VVeckerum, singulari fide, methodo ac industriâ concinnata. Accessit Index locupletissimus.* Liber mihi in paucis charus, hinc semper ad manum est. Sine responso non facillè dimittit, quocircumque illum consulo: summarim breviterque docet, quod interrogo.

Sed ecce totam simul bibliothecam Medicam commonstro. Hæc libro præfixa fons est: *Bibliotheca Medica, sive Catalogus illorum qui ex professo artem medicam scriptis illustrarunt. Nempe Qui, Vbi, Quâ formâ, Quòve tempore scripserint.* Libri auctor Paschalis Gallus, qui parte primâ suæ bibliothecæ mille ducentos viginti quatuor auctores percenset, & singulos è scriptis exhibet noscendos: Nonnulla scitu non indigna miscet. Parte alterâ appendices necit non inutiles: Quinam hucusque de Medicinâ scripserint Sermone Gallico, & Germanico: Quinam in Hippocratem & Hippocratis Aphorismos, in Galenum, in Avicennam, in Dioscoridem: Quinam de re Chirurgicâ, Anatomicâ, Herbariâ commentarios dederint: Qui Pharmacopœas, qui Practicas, Consilia medica, Pestem, Luem venericam scriptis explicarint. Vide Bibliothecam, sed compendiosissimam, & quam manu vel sinu circumferas. Jam porrò Jurisprudentiam accedamus.

§. II.

E Diçtis, arbitror, satis luculentum, quomodo Civilis Scientiæ amans excerpit. Nam excerpenti ratio hic

* Ita ipse fecit Galenus.

hic eadem est cum priori, mutatis solum auctoribus. Et *Adversaria & Historica* Jurisconsulto proderunt, maxime vero *Lemmata*.

Quid autem Jurisconsulto de Solertiâ Excerpti universè sit sentiendum, doctissimus Jureconsultus, Mathæus Gribaldus Cherianus his omnino verbis, monitor præcellentissimus explicans: Ultimus, inquit, studioso juveni labor superest (posteaquam & in legibus bene versari, & Doctorum opiniones discutere subtiliter atque ingeniosè didicerit) memoriam firmiter stabilire, ne (ut aliquando prædiximus) tot vigilæ, totque labores intereant. Quippe & memoriam hominis labilem esse constat, & nullam ferè disciplinam officium memoriæ magis, quàm legalem desiderare. Quocirca magnopere nitendum est, ut quod memoriæ viribus effici non potest, solerti id calamo suppleatur. Debet itaque juvenis, cum ex lege aliquâ memorabilem regulam, vel sententiam notaverit, aut ex glossæmatis Doctoribus enuntiatam aliquod excerpterit, ociter in librum selectum, sub congruis locis ac titulis referre, nec aliorum fidere repertoriis, quæ parum quidem conferant his, qui nullum laborem impendunt. Id tandem firmiter retinemus, quod nostro ingenio ac sudore paravimus. Hoc certo certius est, nullam à legibus conditis spectatæ scientiæ vitum; aut magni nominis Doctorem, suo indice, vel repertorio caruisse. Alius enim materiales tantum regulas in elementorum ordinem redegit: alius Juris regulas sub congruis titulis collocavit: plerique verò decisiones Doctorum, seu communes opiniones, tum ex illorum commentariis, tum etiam consiliis lausissimè congesserunt, (ut quoties casus occurreret) singula ad manum haberent. Mihi autem, studiosè juvenes, disponendus sic liber videtur, ut ab initio in tres partes distingatur: in quarum primâ regulæ materiales, in secundâ morales, in tertiâ Juris regulæ sub congruis locis ac titulis statuuntur. Rursum pars ultima, quæ Juris regulas continet, in triplicem tractatum dividatur: quorum primus contractuum, secundus ultimarum voluntatum, tertius judiciorum regulas complectatur: atque ita perfectissimus totius Civilis scientiæ index modico labore comparabitur. Nec est fortè contemnendi laboris opus, omnes Bartoli theoreticas in regulas & explicationes redigere: quod permultos quidem attentasse scio, perfectissimè adhuc neminem. Sunt præterea nonnulli (ut prædiximus) qui labori magis, quàm ingenio vacantes, rejectis legum subtilitatibus, solas Doctorum opiniones amplectuntur, easque omnium voluminibus collectas in ordinem redigunt, ac disponunt. Ad quod abundè sufficere potest amplissimum illud Firmiani Bertachini repertorium in tria volumina distinctum. Nos aliquando (favente Deo) perfectum indicem in communem utilitatem proferemus, in quo non minus ingenio, quàm labori tribuisse præbimus. At verò, juvenes felicissimi, in præsentia factis sit, hanc brevissimam methodum, ex tempore meditatam, vobis progredi incipientibus, vice Saturnalium muneris, edidisse, ut, quo pacto leges tractari debeant, tantisper ediscatis, donec alia majoris argumenti opera excudantur. Ceterum locos ipsos, tam ad materiales, & morales, quàm ad Juris regulas pertinentes, studiosè subjecimus, quò futuri indicis specimen aliquod jam agnoscere incipiat.

Hæc ad verbum Jurisperitissimus Gribaldus, qui ut efficacius hoc ipsum persuadeat, diversis id dissertationibus impensissimè commendat, his omnino titulis ad dissertationes singulas præfixis: Locos communes ingenii gratiã habendos, & materiarum sedibus memoriam adjuvandam, capite 17. De Locis communibus, capite 18. De Sedibus materiarum, capite 19. Philosophos, oratores, historiographos, poetas, aliisque idoneos auctores interdum recreationis gratiã legendos, capite 20.

Numquam parcendum calamo, & quæcumque vel ex legibus vel ex idoneis auctoribus excerptantur, in repertorium atque ordinem redigenda, capite 22. docet.

Quid ego his addam amplius? Ex ore meo, è sensu, è meo pectore locutus mihi videtur vir iste Juris scientissimus. Et ne quis novitatem vocis, Excerpte, accusare possit, hac ipsa ille, cum ea his studiis sit propria, peritè utitur: ita etiam memoriæ defectum *solerti calamo* suppleendum opportunissimè monet. Vel nulle testium loco, hic nobis unus sit. Sed progrediamur paulullum hoc calle.

Ad acuendam Excerpti solertiam subsidium non leve conscriptum à pluribus Jureconsultis, Joanne Nevizano, Ludovico Gomezio, Joanne Fickardo, & Joanne Baptistâ Zilero, quos Joannes Wolfgangus Freymontius I. V. D. magnâ parte auctiores in Lucem dedit hac libri inscriptione: *Elencus omnium auctorum, qui in Jure tam Civili quàm Canonico, vel commentando, vel quibuscumque modis explicando, ad nostram usque Aetatem claruerunt, Nomina & Monumenta complectens, &c.* Editus Francofurti ad Mœnum, anno M. D. LXXIV. Non grandis est hic liber, & levi pretio parabilis, sed opus illud ingens est, & quod unum bibliothecam æne constituat, cui inscriptio hæc præfigitur: *Tractatus universi Juris in unum congesti, XVIII. materias, viginti quinque voluminibus comprehendens. Præter summaria singulorum tractatuum accessere locupletissimi Indices, ita distinctè & ordinatè compositi, ut Lector materias, remere antehac sparsas artificiosâ distributione sub uno quasi aspectu positas contueri possit.* Hæc primi tomi frons est. Soli autem indices tribus justis voluminibus distinguntur. Sunt ita universè viginti octo grandia volumina Venetiis edita, an. M. D. LXXIV. Uti verò non cujusvis est Corinthum adire, ita nec cujusvis est tot libros emere. Florenis ducentis illa tot volumina vix emeris. Expendit tamen neminem poeniteat, si possit ea cinere vel trecentis. Vir Jureconsultissimus, mihi non solum notus, sed jam dudum familiaris, de hoc ipso Jurisprudentiæ thesauro sepeculè disserens: *Quid rivulos, inquit, sectamur, quid libros congerimus, & bibliothecas implemus? Hic simul omnia possidemus, quæ de Jure dicendo docemus. Tu verò quod deest moneta, ne patiaris deesse solertiæ. Excerpte, & aurum lege, ex his, quas monstro, Aurifodinis. Hic te aurilegulum esse cupio.*

Porro Jurisprudentiæ tyronibus commendari præ ceteris solent Joachimi Minsingeri, Joannes Schneidwini, Hermanni Vultei commentarii ad Institutiones scripti. Posterior horum tam Theoriæ quàm Praxi condidit. His Matthæi Welfenbecii & Jacobi Cujacii Paratela succedant. Disputationibus publicis & privatis serviunt Theses Hieronymi Treutleri. Sunt qui Francisci Duareni, Udalrici Zasii, Jacobi Cujacii opera hoc ipso sine legant. Sed hæc fortasse absolutioris scientiæ viris plus commodant.

Henricus Canisius vir integerrimæ vitæ, mihi olim Ingolstadtii notissimus, in Jus Canonicum Summam scripsit, quæ illius Juris noticiam præbet. Huic paratæ aliqui legunt Institutiones Joannis Pauli Lancelotti Perusini, sed rariùs prior frequentioris usus est. Joannes Oldendorpius Classes Actionum & Exceptionum scripsit, quas utiliter leget, qui à Theoriâ transit ad Praxim.

Recentioribus laudandâ methodo scripserunt, Franciscus Cardinalis Mantica, de Tacitis & ambiguis conventionibus. Item de Conjecturis ultimarum voluntatum. Antonius Gomezius Variarum Resolutionum dedit Tractatum, ubi de Successione ex testamento, de Contractibus, de Delictis agit. Antonius Faber de Observationibus practicis scripsit ordine librorum Justinianæi Codicis. Andreas Fachinus de Controversiis Juris, non minus Praxi, quàm Theoriæ commodus videtur. Materiam feudalem elaborarunt, Henricus Rosenbal, & Hermannus

Libri Jurisprudentiæ tyronibus præ ceteris commendari.

mannus Vulceius, qui priori neutiquam deterior, sed succinctor Locos Communes, seu Excerpta ceteris melius censetur confecisse. *Nicolaus Vigerius*, geminâ methodo Juris Civilis, & Controversi, in primâ Leges, seu ipsos fontes; in alterâ certantes Doctorum opiniones refert. Sed ad ipsa solum Lemmata. Exempli gratiâ his ea titulis ordiamur.

Testamenta. De his Jus Civile integros offert titulos, Institutiones l. c. tit. 2. Digesta l. 78. tit. 1. Codex l. 6. tit. 23. Jus Canonicum l. 3. Decret. tit. 25. Interpretes ad singulos titulos. Ad Institut. *Schneidivv. Minsinger. Vulceius*, alii. Ad Digest. *Barolus, Baldus, Castrensis*, alii. Ad Cod. *idem*, qui ad Digesta: è recentioribus *Ioannes Sichard.* Ad Jus Canonicum *Abbas Panormit.* Rem testamentariam ex instituto tradit è recentioribus *Ioannes Dautz.* &

Restitutio in integrum. Præter leges & auctores jam nominatos, *Petrus Costalius* ad Digest. Hanc materiam professâ præstant *Ioannes Mauricius*, sed uberius illo *Sfortias Oddus.* De Restitutione minorum in specie *Anton. Ghezzius* tom. 2. c. 14. *Covarruvias Variar. resolut. l. 1. c. 3. & seqq.*

Usura. Distinctè hic leges docent, De Usuris rei iudicatae, De Usuris Pupillaribus, De Fiscalibus, De Usuris & fructibus Legatorum, seu fidei commissorum, De Nautico fenore. Hanc omnem materiam ex instituto tractat *Henricus Canisius.* Hoc uno sat multos nominavi.

Cambium. Vox ista Jurisconsultis forsan ignotior. De Cambio tamen scripserunt *Thomas de Vio*, qui & de Monte pietatis scripsit. *Hieronymus de Luca* Theologiae Professor, è sacrâ familiâ Servorum Æternæ Matris Virginis Mariæ *Fabianus Genuesis.*

Usucapio, Præscriptio. Post leges & auctores jam dictos, de Præscriptione & Usucapione, è recentioribus scripserunt *Ioannes Bolognetus*, & professus studiis *Franciscus Balbus.*

Nummaria res. *Covarruv.* de Veterum numismatum collatione. *Reinerius Budilius* de Arte eudendæ monetæ libro singulari: Addidit Quæstiones Monetarias lib. 1. *Albertus Brunus* de Augmento & Diminutione monetarum. *Ioannes Bodinus* de Republicâ lib. 6. cap. 7. *Regnerus Sixtinus* de Regalibus l. 2. cap. 7. Plures hac de re scriptores junxit *Tractatus* anno 1591. Coloniae apud Joannem Gymnicum in quarto editus.

Ita, Faustine, alia atque alia lemmata, prout sese offerunt legenti, disponenda, appositis auctoribus, qui ea descriptione prosecuti sunt. Et quanti est, meliorum auctorum vel noticiam solum in promptu habere. Nam uti edonibus & bibonibus magni est, hospitium nosse, quod nobilius vinam vendat: ita Juris aut Medicinæ studiosis plurimum conducit, scire fontes, ad quos viâ compendiariâ pervenire liceat.

§. III.

Methodus excerpti quæ Medicis & Jurisconsultis, eadem Philosophis, Theologis, & aliis suaderet.

Hanc porrò methodum, quam Medicis & Jurisconsultis, illam Philosophis, Mathematicis, & Theologis suademus. Idcirco nil opus hic prolixius morari. Profuerit hæc paucula submonuisse.

Sciat Philosophiæ studiosus, quæ sibi post auditio-

nem Logicæ potissimum discenda. Libri 8. Physicorum. Libri 2. de Generatione & Corruptione. Libri 3. de Animâ. Libri 4. de Cælo. Libri 4. de Meteoris. Libri 10. Moralium Nicomachiorum. Libri 2. Magnorum Moralium. Libri 4. Moralium Eudemiorum. Libri 8. Politicorum. Libri 2. Oeconomicorum, Libri 2. de Re familiarî. Libri 14. Metaphysicorum. Denique, quæ parva Naturalia vocant: uti sunt De sensu & sensibilibus, De memoriâ & reminiscentiâ, De somno & vigiliâ, De somniis, De divinatione per somnium, De longitudine & brevitate vitæ, De juventute & senectute, De sanitate & morbo, De phylignomiâ, De plantis, De animalibus infinita.

Hic valdè dubito, Faustine, an ridere largiret, an verò graviter potius irasci debeamus. Quot nomen Philosophi gerunt, qui Aristotelem inspexerint numquam; nec pagellam quidem præcipitante oculo pervolarint? Quot Theologi, qui Thomam Aquinatem vix umquam, Biblia rarissimè, aut numquam legant? Et qualem eum dixeris Jurisconsultum, qui Bartoli aut Baldi libros nec eminus quidem saluta verit? Quis ille Medicus, qui Hippocratis & Galeni nomina vel millies & sæpius audierit, vix umquam viderit scripta? Hæc avi nostri magna labes est: ad rivulos hæremus, spiritus aut neglectis fontibus. Philosophus ante omnes Aristotelem legat: Theologus divinis libris principem legendi curam consecret, eos totos, nec cursim evolvat; scriptorem Angelicum subjungat. Hic reverâ gravissimè malim irasci, quam ridere, Theologum tam in Bibliis, quam in divo Thomâ ignotum esse hospitem. Ita nimirum literis studemus; omnia discimus, præterquam necessaria. Sed ad lineam.

Philosophus ergo convenienter suæ scientiæ lemmata conficiat, è quibus non solum auctores nosse, & quinam ceteris melius ex iis scripserint dicat, sed ut etiam in congressibus, in disputationibus, colloquiis, scriptationibus promptum habeat, quod è suo peculio promat; alioqui ut rudis scholasticus ridebitur; audiet, quod vulgò prisicis objectum: Ex Academiâ venis: factum spiras ex inani scrinio, ex indocto pectore.

Ita & Theologus, quæ in divinis scientiis singulariùs explicari solent, exactè noriturus sunt, quæ traduntur de Trinitate, de Prædestinatione, de Incarnatione, de Angelis, de Gratiâ, de Legibus, de Fide, de Actibus humanis, de Jure & Justitiâ, &c. huc dirigat sua lemmata, & in ea referat, unde & auctores commendatiores nosse, & vel disputaturus, vel docturus, vel etiam scripturus, auxilium habeat paratum, quod disputantem, docentem, scribentem juvet, eorum saltem, quæ legit vel audit, memoriâ excitet. Sine Notis & Excerptis quod initio dixi, garruli sumus infantes, incerta, dubia, paradoxa, falsa veris miscemus. Nempe, quod veteris verbi est, campanum æs audivimus, & turrim ignoramus è quâ auditum: ex Aristotele quædam garrimus, & Aristotelem numquam inspeximus.

Quos verò scriptores Philosophus & Mathematicus, quos Medicus & Jurisconsultus, quos Theologus præ ceteris suæ lectioni seligat, infra parte tertiâ monebimus.

PARS